

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

10

Oru, Pühajõgi.

Reumatoloog

SP
9594

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 10

SISU:

Evald Elvasto: Kevade unelm.
H. Rikand: Mu sõbrake kuld kollases
siidis.
W. Marken: Raadiomees.
Ivan Elvestad: Telefonisaladus.
Frank Highman: Arizona Bill.
Jakob Liiv: Mure.
John K. Nevnham: Ohver.
Aage Stjördal-Jerfalla: Mees, kes
Garbot ei talitud.
Ed. Wöhrmann: Kuhu rändan.
Essad Sabit: Roosisaar.
Jaroslav Hashek: Mis tahate seega
õelda?
Rikkaim mees maailmas.
Hüvarooga tilearu.
Thea von Harbou: Kes meie järel
tulevad.
Tött ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Oksiknumber	"	—40

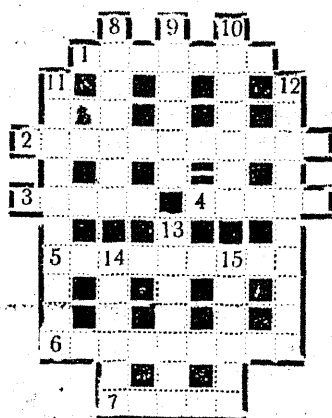
„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
telefon 437-18.

Mõistatus

Nr. 10 (234).

Seadnud: Em. Gutmann.

Sõnade tähendus:

Vasemalt paremale:

1. Arv.
2. Pühade õnnesoov.
3. Vaatamisriistade valmistaja.
4. Eesti kindral.
5. Kandilise vastand.
6. Lemmik.
7. Igatsusega oodetud aastaaeg.

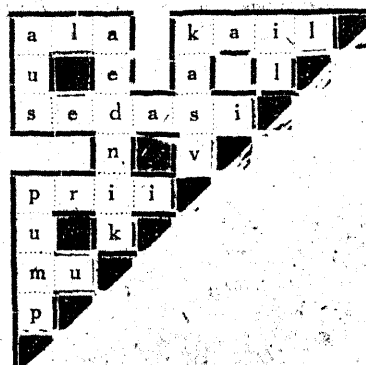
Ülaalt alla:

8. Mitte õieti.
9. Suurem kodumaa linn.
10. Varsti.
11. Kalur.
12. Ebaõiglane.
13. Eraisiku veekogu.
14. Näomoonutaja.
15. Vees oisa leidnud.

Lahendus ilmub Roman nr. 12 (246).

Lahendus

Nr. 8 (242).

Romaan

Nr. 10 (244)

Mai 1932

XI. aastakäik.

Kevadeunelm.

Evald Elvasto.

*Puistan peost talvised lilled
jääst vabanevasse jõkke.
Heidan õlgadelt valge lumelina
päikese kiirtesse pilvede märke.
Heledamaks muudan taeva kõrguva sina
ja südamemaale külin lilled.*

*Hinges ärotan pehme lõunatuule,
surudes käe põhjataadi suule . . .*

*Kutsun linnud merefaguselt raalt
äratama loodust helides unede=maalt!*

*Võtan õlgadele rohelise lina,
kaunistef sini-valgete õitega.
Jättes looduse lilled uima,
põgenen õhe, mis väheste tähtega.
Ei keegi seda ju aima,
et kevade olen ju — mina!*

Mu sõbrake kuldkollases siidis.

H. Rikand.

Mu sõbrake kuldkollases siidis, kui kaunis sa oled!

Su noorusest õhkuvad paled lõkendavad peibutavas värskuses, su kaugusse suundunud pilk on unistusest looritud, su poolavatud huuled, kuidas nad küsivad, kuidas nad töötavad!

Unistus loorib su kaugusse suundunud pilku, unistus ja küsitlev ootus. Ja nii indne on see küsitlus, nii surmtõsine ja siiski nii eluikhkav, et kogu su ilmend tasse näib su keldunud. Vaade, näoilme, poos ja kõik.

Kas ta tuleb? Ja kes ta on?

Kas ta tuleb? Ja kes ta on? Miljonid põlved enne meid on nii küsitlenud, küsitlesin mina oma nooruses ja küsitled nüüd sinagi, mu sõbrake kuldkollases kleidis.

Kas ta tuleb? Ja kes ta on?

Kaleidoskoobi värvidemänguna vahelduvad päevad. Leivateenistus, meelelahutus ja ideeline töö küllandavad elumõtet, igatsus

helistab kannelt ja kuski nägemata loori taga lööb tulevik trianglit, aga kõik sujub ja suljub üheks ja samaks kõike haaravaks, kõike siduvaks ja sisustavaks küsimiseks: Kas ta tuleb? Ja kes ta on?

Kaunilt vormitud jalg jala ette asetatud, käevarred — on's nad elustunud roosa marmorist? — istmele toetatud, kogu keha ettepoole kaldunud, nii ilmned mulle kehasutatud küsimisena, ootava igatsusena, sa mu sõbrake kuldkollases siidis.

Võiks ometi elu su küsitlustele õnnestava vastuse anda! Sest sa väärid seda, mu sõbrake, sajakordselt väärid sa seda.

„Mul puudub ilu,“ lausused sa kord mulle mõttevahetusel südanthaaravas usalduses, „millest siis see poolehoid, mida mulle nii rohkesti osaks langeb?“ Ah mu sõbrake kuldkollases kleidis, on's sul temast, sellest kõikjal ihaldatud ilust nii liialt puudu? Ja eks sa tea, et hingesoojus ja lapselik sü-

damlus inimpalgel peegeldudes sellele suuremat võlu laenutavad, kui vahest sirkli ja sentimeetriga mõõdetud mõnegi üldtunnustatud iluduse külmetamapanev nägem.

Millist sarmi sa õhkud! Milline rõõm su elevusest lehvib! Ei varjugi edvistaja teeseldud hääneelest ega vahelduseks pakutavast silmakirjalisest ükskõiksusest, kui sa sätendaval pilgul oma käe mulle ulatad, et keerlevate paaride seas üle parketi suljuda. „Just selline peab nooruse rõõm olema!“ kihvatab mu peas, ja nõus olles kajastab mu süda: just selline ta on!

Millist imelist sarmi sust õhkub! Vaatlen sind vargsi nagu keegi, kes vürstlikust pargist möödudes kunstipärase tara varvade vahelt pargi iluküllusest joovastust neelab. Kuidas gruppuvad pargi uhked ilupuud põõsastega, kuidas laiuvad sammetõrnad murulaigud kütkestavas meeldivuses, läbistatud pärlmutriserviseist valendavaist jalgteedest, pülvisevaist ojest heledate kaarsildegaga ja toredusküllastest lillestikest! Kuidas naeravad rohelusse uppuvad faunid oma piedestaalidelt,

kuidas tuiskab kõrgusse maru orne pegasus küpressi tumedal foonil, kuidas mängleb viikerkaar delfiinide grupist ülespurkava ja sätendavas piserduses! Vaatab seda ilujännev võõras ning — sammub mööda, sest . . . see ei ole tema jaoks. Kuid keegi ei suuda tad keelata kaasa võtmast ülevat mälestust nähtud ilust, nagu minagi puhast rõõmu tunnen su lapselik-stütust ilmendist ja neiulikust armsusest, mu noor sõbranna kuldkollases siidis.

Vaatlen sind vargsi ning tunnen, kuidas tõmbab mind midagi su jalge ette istuma, et oma pead su põlvile toetada, kuid — kas pole ma oma vanaduse vaesuses su nooruse rikkuse kõrval nagu väsinud teekäija vürstliku pargi tara taga: mööda pean ma astuma. Aga kaasa võtta õnnestavat tunnet, et ma midagi üliarmast näha ja imetleda olen võinud, seda ei saa mulle keegi keelata.

Ja ma astun edasi oma rada hallide juuste poole sind õnnistades ning tänades, mu sõbrake kuldkollases siidis.

Raadio-mees.

Saksa kirjanik V. Markeni romaan

10

Rainer silmitses neiu küsivana.

„Mechthild Barrys . . . armastab teid, Rainer.“

„Miks ütlete mulle seda?“ küsis Rainer kibedasti.

„See peab teid kosutama. Teie ei tohi olla meeleheitlik. Teie ümber on nii palju armastust ja teie peidate end selle eest.“

Rainer raputas pead.

„Ei, Age, seda ma ei tee. Age, kas te ei tunne, et ka armastus, mis valmilt vastu tuuakse, võib valu teha?“

„Mina ei tea seda, Rainer. Olen naine, kellele tähendab armastus kõrget õnne, kõrgemat kui kunst!“

„Alati pole see armastus, mida selleks nimetatakse, Age! Tihti on see egoistlik himutsemine. Kus leidub armastust maailmas? Ainult emasüdames on ta puhas ja selge.“

„Mitte nii kibe olla, armas, vaene sõber. Kas te ennast ikka veel pole leidnud? Teie peate võidu saama!“

„Kui see õnnestuks, Age. Ma võitlen selle eest, aga ei saavuta tagajärgi. Age, ma olen

Ingridi oma meelekibeduses tahtnud näha pahana. Viha pidi mind aitama, aga lahtus ruttu. Meie oleme kokku liidetud ja ükski maailma võim ei suuda meid vabastada. Seda tean ma täna selgemini kui kunagi enne. Kas Ingrid kord veel tee minu juurde tagasi leiab? Ei, seda ei julge ma enam loota. Ma tunnen ta sisemust, selgesti kui raamat seisab see minu ees . . . ja ma ei saa talle pahane olla. Mina ei ole enam endine Rainer. Olen saanud teiseks, kes kuulub kõigile. Aga ma mõtlen ikka: peab tulema ime, suur ime. Saatuse ei küsinud minu tahtmise järele, ta sundis mind, ja nüüd ootan ma vaikselt, mis ta veel teeb. Kas peab ta mulle tooma vaid kibedust? Kas ei hakka mulle saatuse läbi kord veel paistma päike?“

„Suur ime! Rainer, me ootame seda ju kõik. Aga ta ei tule — meile mitte!“

Nende silmad kohtasid.

Rainer nägi Age tumedates silmades valusat resignatsiooni. See neiu oli teda armastanud ja armastas veelgi, kuid teadis ometi, et ta soovid iial ei täitunud. —

Samal õhtul läks Rainer intentandi

juurde. Schulenberg tervitas teda südaml-
kult.

„Olen teid oodanud, härra Markgraf. Ja
meie kuulajadki ootavad.“

„Tahan jälle hakata teenistusse, härra in-
tendant.“

„Ka mõtetevahetuse tunde kuulajaskon-
naga?“

„Ka neid, härra intendant.“

„Peame spordiülekande spordimajast kella
9 - 10 vahel välja jätma. Kas tahate selle
osa täita, härra Markgraf?“

„Meelsasti, härra intendant.“

Raineri lahkudes vaatas intendant temale
kauga järele. Ta oli Seeligerilt kuulnud,
milline kibe löök teda tabanud, kui proua
Ingrid enda temast lõplikult oli lahti öel-
nud. Rainerist oli näha, et ta kannatas.
Teravad valujooned seisid ta näol, kuid
need õilistasid teda veel rohkem.

Schulenberg mõtles jõulupäevale, mil ta
Raineri oli teenistusse võtnud. „Ilus, süm-
paatlik inimene ja tore organ!“ oli ta siis
niitanud. Oli ta siis pime olnud, et mehe
ilu ei näinud, või oli teda ta ülesanne nii
kujundanud?“

Kui Raineri aeg saabus, istus ta valju-
hääldaja ette ja kuulas tema sõnu Soojalt,
pehmelts ja täielt voolas hääled õhusesse.

Raske kurbmeelsus rõhus esialgul Raineri
kõnet, kuid ta sai sellest jagu, väljus ene-
sest, rääkis lohutavalt, tahtis julgustada nii
ennast kui kuulajaid.

Schulenberg tundis, et mehe sõnades pei-
tus suur valu, igatsus rahu järele.

Kui Rainer sel õhtul koju sõitis, oli ta
meel vabam, Raske rõhk oli ta rinnast ka-
dunud ja aset andnud resignatsioonile.

„Sa pead loobuma!“ kinnitas ta oma sü-
dames. Kuid see põikles veel vastu, sest
temas peitus lootus suurele imele. —

18. mail oli helifilmi „Viimane värav“
esietendus, mida ootas nii publik kui aja-
kirjandus põnevusega. Ajakirjandus oli fil-
mist juba palju ja kiitvalt kõnelenud ning
pääsmed esietendusele olid juba nädal aega
ette ostetud. Maja oli välja müüdnud. Huvi
oli igal pool suur.

Lammel ja ta kaaslased võisid olla rahul.
Filmist sai vististi ka hea, kui mitte hiilgav
äri.

Ometi polnud Lammeli tuju hea.

„Mr. Forrest!“ ütles ta oma sekretärile.
„Kui mr. Markgraf esietendusele ei tule,
otsin omale uue sekretäri.“

Sarnaseid ähvardusi oli Forrest oma ame-
tis juba sada korda kuulnud ja ta reageer-
is sellele vaid naeratades.

„Olen seda kümme korda katsunud! Mees
ei taha! On pagana põikpea! Pole midagi
parata.“

„Aga ta peab ometi nägema, millise elava
töö ta on teinud. Mina ei saa sellest liht-
salt aru. Midagi teha — ja siis taganeda
ja mitte vaadatagi, seda pole mulle veel
juhtunud. Igatahes tahad pärast tööd ometi
rahuldust. Aga seda Markgrafi näib kõik
jätvat külmaks.“

„Mr. Lemmel, see mees on palju kannata-
nud. Rääkisin miss Börnega ja ta tegi
mõned märkused. Teie teate ju ka midagi
ta perekonna asjadest.“

„Mis on sel kõigel tegemist filmiga?“

„Vaated on vastaspooldes, muud midagi.
Katsuge kord ometi ise õnne, mr. Lammel!“

„Seda ma ka teen, aga kui teie ei saavuta-
nud sihti, mis võin seal minagi saavutada?“

„Mõnikord sünnib kummalisi asju, eks,
härra Lammel.“

Nii siis sõitis härra Lammel Raineri
juurde, kes ta ka kohe vastu võttis.

„Armas, armas mr. Markgraf!“ algas
Lammel impulsiivselt. „Seda ei tohi te
mulle teha, et esietendusel puudute. Kõik
teie sõbrad soovivad teid seal tervitada.“

„Mr. Lammel, mul on omad põhjused.
Teie kui ärimees mõistate mind vaevalt,
aga asi on nii, mina ei sooviks seda filmi
nüüd näha!“

„Aga teie suur kunst, mr. Markgraf!“

„See jättis mu kõigest ilma, võttis mi-
nult naise ja lapsed!“

Lammel jäi tõsiseks. „Kahju!“ ütles ta
sügava kahetusega. „Olin selle üle nii rõõ-
mus, et teie koos oma proua ja lastega esi-
etendusest osa võtate. Teie lapsed, vististi
armsad ja südamlikud olevused, saaksid
näha ja kuulda, kuidas teie tegutsete, mr.
Markgraf.“

„Kas teie armastate lapsi, mr. Lammel?“

„Muidugi, mr. Markgraf. Mul on elus
vähe aega olnud tunnete tarvis, aga lastele
olen ma alati olnud hea.“

Lammel märkas rahustuseks, et Rainer
näis järele mõtlevat.

„Hea küll, mr. Lammel,“ ütles Rainer
lihtsalt „Mina tulen esietendusele oma laste
seltsis. Sõidan homme Peinesse ja toon nad
Berliini. Oma laste seltsis tahan ma filmi
näha ja kuulda. Ja võib olla oleneb see
lastest, kas ma veel kunagi mängin või ei
mängi.“

Lammel oli üliõnnelik. Ei puudunud palju
ja ta oleks Rainerit kaelustanud.

Kui Rainer hetkeks lahkus toast, kuna
telefon seal helises, nägi Lammel toa seinal

väikest pilti, mis näitas kaht ilusat lapsepead. Lammel võttis pildi omavoliliselt ja tahtis seda ajalehtedele anda.

Kui Rainer jälle ilmus, tänas Lammel teda veel kord. Siis ruttas ta minekuga, et Rainer pildi kadumist ei märkaks. Ja Rainer ei märganudki seda sel päeval. Tema mõtted viibisid laste juures. Homme pidi ta neid jälle nägema. Homme pidid nad esietendusel teda nägema ja kuulma!

Mis nad ütlesid? Vististi kuulasid iga heli. Ehk osutas mõni nende sõna temale teed tulevikku. —

Järgmisel hommikul viis rong ta Peinesse. Kui ta äkki tупpa astus, jahmatas proua Ingrid.

„Tere hommikust, Ingrid!“ ütles Rainer külmemini kui tahtis.

„Tere, tere, Rainer!“ vastas proua ja tõusis. Rainer silmitses teda, Ingrid oli ilusam kui kunagi enne. Siis hüüdis Ingrid kõrvaltупpa: „Tulge, lapsed!“

Ja juba tormasidki nad hõisates tупpa, väike Wolf ja Ursel. Milline rõõm ja hõiskamine! Ikka ja ikka jälle kaelustasid nad oma isa.

„Aga, isa,“ oli Wolfi esimene sõna, „täna jääd sa kauemini siia kui muidu!“

„Ei, ei, väike Wolf! Täna võtab isa teid Berliini kaasa. Kas tahate isaga tulla?“

„Ja muidugi!“ hõiskasid lapsed kui ühest suust. Siis voolasid tast üle nende küsimused ja jutustused. Kõiki nende väikesi, oh, nii suuri muresid ja valusid pidi isa nüüd kuulma.

Ja kuidas ta neid kuulas! Vaikse hardumusega, nagu oleks see kõik olnud parim läbielamus. Ja nii see oligi. Mehel oli sel hetkel, nagu kannaks pehme voog temalt kõik raskused ja viiks kaugele. Kõik päevade piinad ja kibedused unustas ta oma laste vestmist kuuldes. Oli nii õnnestav kord jälle oma laste armastust tunda ja nende kaisutannist maitsta.

Aga ta nägi ka, et lapsed olid jäänud lahjemaks. Eriti väike Wolf.

„Kas võtad ka ema kaasa?“ küsis Ursel.

„Ema . . . , ma küsin seda temalt. Aga usun, et ta kaasa ei tule. Ta peab ju laste riided korrast hoidma. Sest kes nõelub su sukad, kui sul suur varvas suka katki sötkub?“

Ursel noogutas kohmetult pead.

Proua Ingrid seisis köögis ema ees. Ema oli käre naine.

„Vaevalt jaksan ma veel vastu panna, ema!“ ohkas noor proua. „Kuulasin neid. Oh, kuidas lapsed Rainerit teretasid!“

„Noh, siis lange talle jälle kaela!“ ütles ema käredesti. „Tema on ju nüüd rikas mees! Saab kord oma janditamise läbi võib olla veel miljonäriks!“

„Ema, mispärast oled sa nii käre?“

„Oled sa unustanud, mis ta sulle tegi? Abielu peab olema puhas, järeleandmine siin ei sobi!“

„Ema, miks vihkad sa Rainerit?“

„Ei vihka!“

„Vihkad, ema! Ütle, mispärast?“

Vana proua vahtis tusaselt oma ette maha, siis ütles:

„Tema pole mulle kunagi meeldinud. Ma pole teda iial usaldanud. Juba siis, kui ta sind tahtis, ütlesin seda. Arvasin, et ta jääb siia. Ja siis läheb ta patupessa Berliini ja võtab sinu ja lapsed kaasa. Palusin teda tookord siia jääda, aga tema ei tahtnud sellest midagi teada. Temale oli see üks kama kõik, kas ema ja laps koos on või ei ole.“

Nüüd taipas noor proua äkki ema viha põhjust.

„Millal sõidab ta jälle minema?“

„Varsti! Tahab lapsi Berliini kaasa võtta.“

Proua Darius sai vihaseks. „Lapsi Berliini viia? Seda mina ei salli. Seda ei tohi sinagi sallida, Ingrid. Ta võtab nad sinu käest ära!“

„Ema, seda Rainer ei tee. Temale on lapsed armsad. Ta andis mulle sõna, et lapsi emast ei lahuta.“

„Mina ei salli seda. Räägin temaga. Tule, Ingrid!“

Laste elavasse vestlusse tormas proua Darius.

„Ingrid ütleb mulle praegu, et tahate lapsi Berliini kaasa võtta, härra Markgraf?“

„Muidugi, proua Darius. Homme tulevad nad jälle tagasi!“

„Ei, ei, mina seda ei salli. Lapsed jäävad siia. Teie tahate lapsi ära viia. Mina teid enam ei usu!“

„Ema!“ palus proua Ingrid.

Rainer astus rahulikult äreva proua juurde.

„Need on minu lapsed, proua Darius. Ja siin ei ole teil midagi ütelda, ehkki ma teie soovidest muidu lugu pean.“

„Nii?“ hirvitas kibestunud proua. „Lapsi suureks kasvatama — selleks on vanaema küllalt hea; siis tuleb härra väimees ja määrab: lapsed tulevad kaasa! Ei, mina seda ei salli. Pööran kohtu poole, see peab teilt laste kohta õigused ära võtma!“

Nüüd muutus Raineri nägu valjuks. Ainult ühe pilgu, jäise, põlgliku, heitis ta va-

nale prouale, siis pööras ta oma abitult seisva abikaasa poole ja ütles:

„Ole nii armastusväärne, Ingrid, ja rieta lapsed. Poole tunni pärast läheb rong. Homme on nad jälle siin. Seda luban ma ja loodan, et mind usaldad!“

Ingrid noogutas kahvatunud põsil.

Aga nüüd katsus proua Darius lapsi oma juurde tõmmata. Need ehmusid ja hakkasid kisendama.

„Isa,“ kisendas väike Wolf, „tahan minna sinuga. Vanaema ma ei armasta, tema on tige!“

Vana proua taganes kokkunenult. Lapse sõna oli teda sügavasti tabanud.

„Ingrid,“ ütles ta nuuksudes, „räägi ometi sina!“

„Ema,“ vastas Ingrid väsinult, „mina ei või Rainerit keelda, sest ma usun teda.“

Nüüd lahkus vana proua toast. Lapsed riietati. Nad olid jälle rõõmsad, naersid ja tantsisid toas. Isa seltsis reisida. Milline õnn neile!

Tellitud auto andis ukse ees märku.

„Ela hästi, Ingrid,“ ütles Rainer oma naisele pehmesti.

See andis talle tummana ja mahalöödud silmil kätt. Lapsed kaelustasid ema ja pigistasid teda õrnasti.

Siis nad lahkusid.

Noor proua toetus korridoriuksle ja kuulatas nende minekut. Siis läks ta akna juurde ja tegi lastele killikilli. Kui ta akna sulges, oli ta jõud lõpul. Ta hakkas oma valus metsikult nuuksuma.

Äkki tundis ta kätt oma õlal. Isa seisis tema taga.

„Mu laps!“ ütles ta pehmesti ja pisarsilmil.

„Ma ei jõua enam, isa! Ei jõua enam!“ kisendas Ingrid meeleheitlikult. „Ei jõua enam kannatada! Olen paha! Olen paha! Ja . . . ei või ometi enam tema juurde tagasi minna!“

„Sa olid paha!“ ütles isa kui kohtunik. „Sa olid väga paha. Kui sa temast ta hädas lahkusid, oli mul sinust häbi! Tee see jälle heaks!“

„Ei tea teed, isa! Mul on, nagu oleksin ma enese ümber ehitanud kõrged müürid, kust ma enam ei leia väljapääsu.“

„Lepi temaga ära! Tema on juba küllalt kibedust kannatanud.“

Lävele ilmus proua Darius.

„Ah . . . sina ajad teda veel leppima!“ pilkas ta.

„Tule tuppa, Agnete!“ ütles vana Darius rahulikult. „Pean sinuga rääkima!“

„Mis ta tahad mulle ütelda?“

Proua tuli lähemale ja jäi ta ette seisma.

„Tahan sulle ütelda, Agnete, et mõõd nüüd täis on. Nüüd ei vaiki ma enam ja vaata pealt, kuidas sa meie ainsa lapse kihutad õnnetusse.“

„Mina?“

„Jah, sina oma viletsa armastusega, mis muud ei ole kui paljas omakasu! See kestis kaua, enne kui nägijaks sain ja selgusele jõudsin, millise võikusega sa meie ainsale lapsele mürki südamesse tilgutasid. Agnete, ütlen sulle: kui Ingrid Rainerile kätt lepituseks ei anna . . .“

„Ei ta mõtlegi sellele!“

„. . . kui ta seda ei tee, siis on ta minu tütar olnud ja lahkub majast. Minule aitab küllalt pahast naisest ja ma ei taha majas tütar, kelle pärast ma pean häbi tundma!“

„Seda julged sa minule ütelda? Pärast kolmekümneaastast abielu?“

„Ingridil on vaid üks paik ja see on Raineri kõrval. Selle mehe ees – müts maha! See on veel mees, alati vahva, kuigi talle elus ükski piin ei ole jäänud tundmatuks. Nii, seda ütlen ma sulle! Kui sul veel raasukenegi emaarmastust südames peitub, siis tead, mis pead tegema! Homme tahan ma Ingridilt vastust!“

Ta lahkus toast.

„Ingrid!“

Vastust ei tulnud.

„Ingrid, kas kuulsid, mida isa julges ütelda? Räägi, mis sina selle kohta ütled?“

„Ema, jäta mu nüüd!“ palus noor proua.

„Pean enne enesega jõudma selgusele. Anna mulle aega!“

„Ühelgi tingimusel ei tohi sa . . .“

Ingrid katkestas ta kõne. „Ema, ära räägi nüüd! Iga sõna teeb mulle valu!“ —

„Isa!“ küsis väike Wolf. „Kas jõuame varsti Berliini?“

„Veel pool tundi, siis väljume!“

„Isa, kus me Berliinis elame?“

„Oo, väike Wolf ja Ursel saavad peene magamisaseme. Seal on keegi hea onu, dr. Seeliger.“

„Doktor?“ ütles Wolf arglikult. „Aga mina ei ole ju sugugi haige, isa!“

„See polegi doktor, kes rohtu kirjutab. Tema on hea, lustilik vana mees, kes rõõmustab, kui te tema vastu olete õige head ja armsad. Ja sel onul on tütar, kelle nimi on Age. Tädi Age!“

„Age!“ naeris Ursel. „Isa, on see aga naljakas nimi!“

„Age tädi on hea!“

Äkki võpatas Rainer.

Käis kõle vile, vali, ahastav. Siis – instinktiivselt tõmbas ta lapsed oma sülele. Kajas kõrvulukustav praging, lõhkemine ja pilbastumine!

Lapsed karjatasid ahastades.

Vagun vankus, siis — valitses nende ümber öö.

Raineril oli veel tunne, nagu veereks raske mägi nendele ja tahaks neid lämmitada. Siis kadus ta meelemärkus. —

Tund hiljem kisendasid Berliini ajalehepoisid:

„Kohutav raudteeõnnetus Duckeritzis, Rathenovi ees. Rong nr. 27 pörkas roopaseadja eksituse tagajärjel kokku sõidurong nr. 1245. Surnute ja haavatute arv on alles kindlaks tegemata.“

Seeliger viibis parajasti intendandi juures, kui õhtune leheväljaanne selle õnnetusteatega kirjutuslauale pandi.

„Jälle raudteeõnnetus, doktor!“ ütles Schulenberg tabatuna. „Kas need sel aastal siis ei lõpegi?“

„Mis on sündinud? Palju surnuid?“

„Midagi lähemat pole veel teada. Rong nr. 27 on vististi Hannoveri kiirrong.“

Seeliger vahtis äkki tardunud silmil lehele. Võttis selle oma kätte ja lallutas: „Hannoveri . . . kiirrong!“

Siis vajus ta tugitoolile.

Ehmudes jooksis Schulenberg tema juurde ja aitas minestunu diivanile.

„Vett!“ hüüdis ta valjusti.

Kirjutajanna eestoast ruttas kohale.

Seeligeri otsaesist hõõruti veega, siis kõlmi veega. Ta toibus ja ohkas sügavasti. Siis vaatas ta meeleheitlikult Schulenbergile.

„Minu tütar viibib vaksalis . . . , läks Markgrafile ja ta lastele vastu. Markgraf.. on rongis!“

Schulenbergi käed vabisesid.

„Doktor!“ kiljatas ta. „Markgraf ühes lastega rongis! Halastaja Jumal . . . , ei, see ei või olla! Ega ta ometi —?“

Tugev mees jooksis nagu peata kana toas edasi ja tagasi.

„Issand Jumal, ainult seda mitte! Seda meest ja ta lapsi mitte! Doktor, doktor, me peame sinna ruttama!“

Uks kisti lahti.

Tuppa tormas Age, näost kahvatu.

„Isa, kas tead juba?“ hüüdis ta nuttes.

„Praegu — lugesin!“

„Me peame sinna ruttama!“ tungis Schulenberg. „Preili Schulz, andke autojuhile kohe käsk. Sinna peame ruttama!“

„Jah!“

„Ja siis — hea küll, hea küll — ruttu!“

Siis pööras ta meeletult nutva preili poole.

„Rahu, ainult rahu, preili Börne. Tahame loota, et nad on terved!“

Age silmitses teda tänuhulikult.

Juba kaks minutit hiljem veeres auto teele — õnnetusekoha poole. —

Õnnetusekoht oli piiratud lugematust inimestearvust. Kaitsevägi, mis juhuslikult seal lähedal viibis, oli rusuhunnikud ümber piiranud. Õnnetusepaik näitas hirmsat hävingupilti. Mõlemad vedurid olid tüksteise sisse jooksnud ja lähemad vagunid kui tule- tikukarbid purustanud.

Oli tulnud videvik.

Hulga tõrvikute paistel korjati kokku surnuid ja päästeti haavatuid.

Üks konduktoreid oli saanud nutukrambi. Ta jooksis kui nõrgameelne siia ja tänna. Ilmaaegu püüti teda rahustada. Ta nuttis ja kisendas vahetpidamata.

Riigiraudteede ametlik komisjon Berliinist oli saabunud erarongis, mille ees oli sõitnud abirong.

Ehitusnõunik Schmoller juhatas koristamisetöid, mis olid ülirasked.

„Neli surnut!“ ütles talle üks ta ametvendi vapustatult. „Kuus raskesti haavatut ja nelikümmend kergesti haavatut siamaani, härra ehitusnõunik!“

„Mis aga veel rusude all on,“ vastas ehitusnõunik mõrudalt, „need on küll vististi ainult surnud! Hirmus! Üksteistkümmes juba minu elus näha ja nagu mulle näib, kõige hirmsam! Kas konduktor ikka veel pole rahulikumaks jäänud, nii et saab teateid anda, kas esimestes vagunites palju inimesi viibis?“

„See vaene mees ei saa sõnagi suust. Närvide vapustus — see on endastmõistetav.“

Kaitseväljastel oli raske ikka enam suurevat inimhulka tagasi tõrjuda.

Äkki lähenes valjusti tuututades üks auto, kust kolm inimest välja kargasid.

Kaitseväljastant ei tahtnud neid läbi lasta.

„Olen Berliini ringhäälingu intendant von Schulenberg. Palun, laske meid läbi. Meie kõneleja, härra Markgraf, on õnnetu rongi reisijate hulgas. Me peame ta saatuse kohta saama teateid.“

Ohvitser ehmus.

„Härra Markgraf, Issand Jumal taevas.. see mees . . . , see ka veel!“

Ta juhatas tulijad juhtiva ehitusnõuniku juurde ja esitas nad.

„Markgraf . . . oma lastega! See on hirmus! See on kohutav!“

„Iga inimelu on väärtuslik, härra ehitus-

nõunik,“ ütles Schulenberg. „Aga te mõistate, et meile eriti südamesse läheb selle mehe ja ta laste saatus. Kaks last — tema lapsed!“

„Vaataine kohe, kas ta viibib tervete või haavatute hulgas.“

Nentimine oli vapustav. Markgrafi ja ta lapsi ei leitud nende hulgast.

„Peaks küsima konduktorilt!“ ütles Schulenberg. „Ehk mäletab tema.“

„See mees on täitsa otsas. Raske närvi-vapustus, selle suust ei saa keegi midagi kuulda.“

„Teeme ometi katset!“

Seda tehti.

Mees vahtis neile tarretult otsa, siis vapustas teda uus nutukramp.

„Mees, mõtelge järele, meelestage! Kas viibis üks mees kahe lapsega reisijate hulgast? Rääkige ometi!“

„Sel pole mõtet, härra intendant!“ hüüdis arst.

Ent nüüd noogutas konduktor.

„Teises vagunis,“ kogeles ta ja hakkas uuesti kramplikult nutma.

„Teine . . . vagun, härra ehitusnõunik?“ küsis Schulenberg. Ta pidi iga sõna vägisi suust kiskuma.

„See lamab terve mäe raua ja puude all ning on täitsa purunenud. Seal pole enam mingisugust lootust!“

Jääkülmus kangestas kõikide südamed.

Schulenberg ja Seeliger vaatasid teineteisele. Pisarad voolasid neil üle põskede, aga nad ei häbenenud.

„Teine vagun . . . Markgraf ja ta lapsed!“ nuuksus vana Seeliger. — —

Proua Ingrid istus sel õhtul ema juures.

Vintskelt väakis vana proua temale auku pähe. Ingrid ei vastanud. Ta oli hingelt haige ja ei igatsenud muud kui rahu. Võitlus käis tal üle jõu.

Kibedasti võitles ema tütreaga. Sundis teda otsustamisele. Ent Ingrid raputas pead.

Äkki helises telefon.

Naised võpatusid. Mis võis see tähendada?

Kummaliselt põksuval põuel võttis Ingrid hargilt telefonitoru ja teatas end.

Mõni hetk hiljem kajajas meeleehtlik kiljatus läbi tühja maja.

Vana Darius tormas oma toast sinna, nägi oma tüdruku, telefonitoru käes, ehmunud, meeleehtlikul silmil seinale nõjatavat ja kisendavat, nii et ta süda ähvardas seisma jääda.

„Isa!“ kisendas ta. Ainult selle sõna sai ta suust.

„Jumala eest, laps, mis on sündinud?“ hüüdis Darius.

Aga tütar ei saanud sõnagi suust. Meeleehtlikult helises ta kõle hütte „isa!“ läbi maja.

Kõik majaelanikud kuulsid seda ja tõusid ehmatades voodist. Mis oli sündinud?

„Räägi ometi, Ingrid!“ palus Darius.

Ingrid võttis ta ümbert kinni.

„Isa — Rainer — lapsed —, raudteetõnnetus — nad on — rusude alla maetud!“

Mees pidi enesele otsima tuge. Sügav hoiu tuli ta suust.

Lävel seisis ta naine kummaliselt kivistunud näoga.

„Laps, see ei või olla, ei või olla!“

Ta võttis telefonitoru.

„Siin Darius. Mis — mis on sündinud? Minu väimees ja lapsed — lapsed . . . Härra v. Schulenberg — lapsed ka? — Meie — jah, meie sõidame kohe teele! Jah — autoga!“

Ta pani toru hargi otsa tagesi ja silmitses oma naist jõllitades.

„Agnete — kas kuulsid? Rainer — ja lapsed — on õnnetuse ohvriks langenud!“

„Mina ei tahtnud seda, et ta lapsed kaasa võttis!“ kisendas proua Darius kui hull. Kõik tarretus oli temast kadunud. „Lapsed — lapsed! Tema viis nad surma! Tema on süüdlane!“

„Pea sun!“ mõirgas mees. „Suu pea, naine!“

Siis läks ta telefoni juurde ja tal õnnetus suure vaevaga tellida autot. — —

Berliinis oli helifilmi „Viimane värav“ esietendus.

Kõik Berliini asjatundjad olid kohal. Viktoria teater pakkus hiilgavat pilti, millest mõni moejoonistaja oleks võinud rõõmu tunda.

Ka kunstnikkond, kes helifilmis oli olnud kaastegev, viibis kõik koos, ainult kõige parem neist — puudus.

Lammel jooksis jalad väsinuks.

Rainer Markgraf puudus.

Ettekanne algas.

Valitud kunstnikkude suur kunstvaimustas publikut nii, et juba esimese vaatuse järele algas elav plaksutamine.

Keset kolmandat akti katkes film äkki.

Kellegi kohkunud hääli oli hüüdnud ettekanderuumi:

„Silmapilk katkestada! Härra Lammeli käsk!“

Publik muutus rahutuks.

Mis oli sündinud?

Lammel astus lina ette, toetudes tühele kunstnikule.

Rahutus kasvas. Mis oli sündinud? Miks oli Lammel nii vapustatud? Vaevalt jaksas ta kõnelda.

„Palun andeks!“ hüüdis ta kähiseval häälel suurde ruumi. „Filmi ei saa edasi näidata. On sündinud midagi hirmsat! Meie suur Markgraf, — teda ei ole enam!“

Ainus kokkumisekisendus voogas rahvast läbi.

„Tema lamab . . . oma . . . lastega . . . rongi rusude all . . . Meie Markgraf . . . oma lastega!“

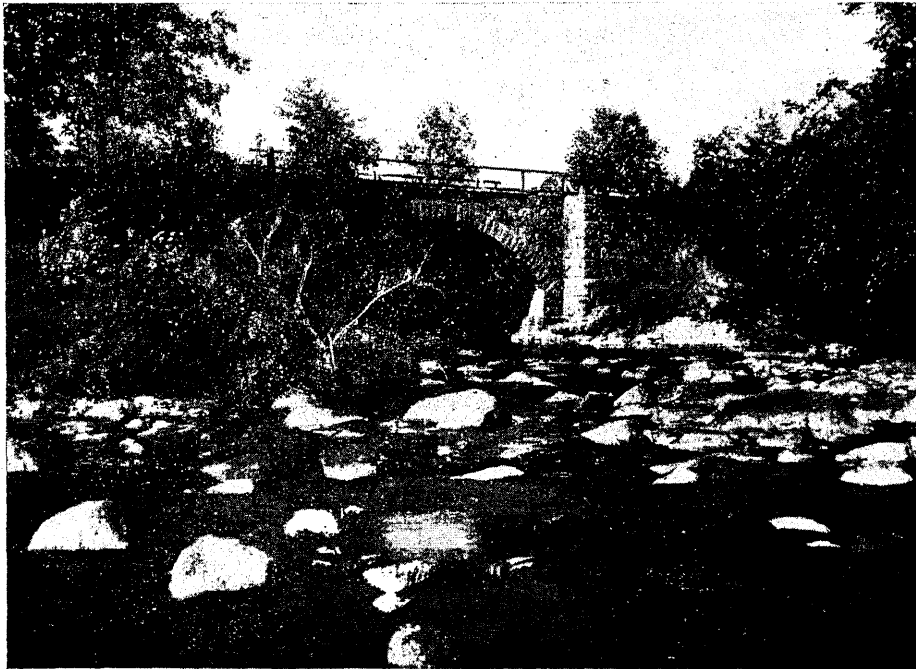
See pani kõik südamed värisema. Surm-

Telefoniühendus, on õnnetusekohaga jäljale seatud. Seal korraldati ja koristati palavikliku kiirusega, et kõik jälle korda saaks. Kuid töö oli raske. Raudosad olid nii kõvasti üksteisse tunginud.

Tõstevahenditega ja jootmisaparaatidega rünnati rususid.

Proua Ingrid oli isa seltsis kohale jõudnud. Kui surnukahvatu proua lähenes, ennast vaevalt veel jalul hoida suutes, löid kõik noore proua küsiva pilgu ees silmad maha.

Schulenbergi ei jõudnud ükski võim teise

Oru, Pühajõgi.

Herman Kalmo auhinnatud ülesvõtte fotovõisitusel „Kaunimaid pilte Eestist.“

kahvatult vaatasid kõik üksteisele. Hulk naisi nuttis. Mechthild Barrys oli piinarikka kiljatusega meelemärkuse kaotanud.

Markgraf surnud! Sellest ei jõudnud keegi aru saada. Vana maakohtudirektor Schendel, kes kord ta protsessis oli uurimist toimetanud, oli sügavasti vapustatud:

„Midagi . . . midagi pole sellele mehele võõraks jäänud! Kibe elu ja kibe surm!“ —

Ringhääling kisendas selle teate välja maailma.

Haledus ja ehm valdas kuulajaid. Kas ei pidanud nad iial enam kuulma ta armastatud häält? Ja lapsed ühes temaga surnud! See tabas kõiki veel kõige valusamini.

vaguni rusude juurest eemaldada. Ta ei lootnud midagi, aga ta oli nagu needitud sellele koha külge. Ta tundis õudu veriste kehade ees, ent jäi seisma.

Äkki tõstis üks rusudekoristaja oma käsi varre. Kõik vaatasid temale.

„Vaikida!“ hüüdis mees.

Keegi ei teadnud, mis ta tahtis, kuid vaikus saabus. Ainult kaugem publik lärmitseks edasi.

„Jumala eest — vaikida!“ möirgas tööline kähistades.

Ehitusnõunik ruttas oma saatjatega tema juurde.

„Mis on?“ küsis ta ärevalt. (Järgneb.)

Telefonisaladus.

Norra kirjanik **Sven Elvestad.**

2

„Vaksalisse?“

„Jah, pakke läbi vaatama, mis varas sinna maha jätanud.“

„Mitte sugugi,“ vastas Krag jällegi naeratades. „Kas te siis tõesti usute, et ta pakid sinna jättis? Parimal juhul võib seal olla vaid pleedisse mässitud kivi. Ja sellest ei oleks mul midagi kasu, sest kivi võiksin ma ju tänavaltki saada.“

„Kuhu te siis muidu tahate minna?“

„Politseisse. Ma pole õhtulehti veel lugenud.“

Monsen noorem võpatas.

„Näib, nagu ei arvaks te meie asja üsna tõsiseks?“ küsis ta.

„Vastuoksa; minu arvates on ta väga tähtjas. Ei sünni seda ju iga päev, et meie linnas 30.000 krooni väärtuses vargus toime pannakse.“

„Siis, usun, peaksite asja energiliselt ajama hakkama.“

Asbjörn Krag silmitses nooremat Monseinit ja saladuslik naeratus mängis ta suunurkades.

„Seda ma ju teengi,“ vastas ta.

„Kas ehk usute, et varga õhtulehtedest leiata?“

„Kes teab?“ küsis Krag vastu ja lahkus kontorist.

Rahulikult sammus ta äriruumist läbi ja tõesti paistis, nagu polekski tal erilist ruttu, kui tänavale jõudis.

Noorem Monsen vaatas talle läbi akna järele ja mõtiskles eneses, et Krag on veider inimene.

„Läheb nii aeglaselt, nagu poleks midagi juhtunud,“ ütles ta vennale, olles päris pahane Kragi nähtavale tuimusele. „Näib, nagu ei mõtleks ta vargusele üldse. Vaata, seal jääb ta seisma ja kõnetab kedagi teist meest. Vaatab, naerab, noogutab. Nüüd viimaks läheb ta edasi . . . aga sama pikka mis kui ennegi . . .“

Aga ta ei tundnud meest, keda Krag praegu oli kõnetanud.

Oleks ta teda tunnud, siis ei oleks ta sellele kohtamisele vaadanud sellise umbusaldusega. Sest see mees ei olnud keegi teine kui detektiiv Järven, peale Kragi kogu politseikonnas tublim ametnik.

Ja Krag oli talle ülesande andnud, mis oli palju tõsisem kui seda tema naerutusest võis oletada.

Järven võttis siis vastupidise suuna. Äkki kadus ta Monsen ja Komp. läikivate vaateakende ees rahvamurdu.

Krag läks edasi.

Jõudes nurga taha, sündis ta olekus muudatus. Praegu veel rahulik ja muretu, muutus ta nüüd elavaks ja kiireks.

Ta hüüdis mööduva auto ja palus autojuhti teda nii ruttu kui võimalik sõidutada politsei peavalitsusse.

Jõudes sinna, jooksis ta ruttu trepist üles, autot ukse ette ootama jättes. Juba korridoris hüüdis ta Bredet. Ja see ruttas talle kohe vastu.

Nad võtsid tühjas toas istet.

„Oled vist juba kuulnud?“ küsis Krag.

„Sa arvad asja 30.000 kroonist? Üksikasju ma aga veel ei tea.“

Krag jutustas temale nüüd ruttu kõik üksikasjad, mis ta kuulnud, ja lisas, tema

Tantsitar.

Foto D. Fuchs. (Ikonta võle).

ei olla selles asjas veel muud teinud kui uksehoidjaga telefoniteel kõnelenud.

„Telefoniteel!“ hüüdis Brede imestades.
„Siis tegid asja enesele küll väga kergeks.“
„Sellest aitab,“ vastas Krag ja teatas, mis ta sealt oli kuulnud.

Brede kuulas ja ütles siis:

„Üks asi on mulle ometi veel selgusetu.“

„Nimelt?“

„Tellimine telefoni kaudu.“

„Tõsi.“

„Kes telefoneeris juveelide asjus? Kas uksehoidja seda kuulis? Miks sa seda ei küsinud?“

„Selle jätsin meeeldi tegemata, mu sõber. Just selle telefonikõne jätsin ma kõrvale!“ Ta jalutas mõteldes edasi ja tagasi.
„Nimelt selle telefonikõne!“ kordas ta.

4.

A s j a u u s k ü l g .

„Mitu meest on sul tööl?“ küsis Brede.
„Esiotsa ainult Järven ja mina. Aga ma tahaksin sindki selle juures näha.“

„Mis pean siis mina tegema?“

„Kõige esmalt pead sa katsuma teada saada, kuhu auto on sõitnud. Ja siis, kust ajalehed teate said ooberstleitnandi tulekust. Edasi pead mulle muretsema teate, kus ooberstleitnant — õige nimelt — praegusel hetkel viibib.“

„See sünnib kõik täpselt. Aga sina ise — kuhu lähed nüüd?“

„Hotelli.“

„Tuba läbi vaatama?“

„Vähem seda, aga õue.“

„Arvad sealt midagi leida?“

„Võimalik; ja mäletad, et vaene Vinding meeleheites akna purustas, kui talle keegi appi ei tulnud.“

„Mäletan.“

„Sooviksin, et klaasikillud veel seal oleksid,“ ütles Krag järelemõtlikult.

„See võiks olla võimalik. Arvatavasti on teenijaskond asjast nii erutatud, et tal aega polnud kilde kõrvale keristada. Aga mis ülesande andsid sa Järvenile?“

„Väga tähtsa ülesande, võib olla tähtsaima ja kardetaivaima kogu asjas.“

„Tema on ju ka tubli poiss.“

„Kahtlemata. Aga nüüd pean minema. Auto ootab mind väljas.“

Brede oli jalamaid täies tegevuses. Ta vajutas mingisugusele nõobile ja hulk kellu helises kogu politseimajas. Siis istus ta telefoni ette.

Kragi auto veeres vaheajal hotell Euroopasse. Seal esitas detektiiv mõned küsimused

sed uksehoidjale, kuid need küsimused olid üsna teist laadi neist, mis ta talle enne telefoni kaudu esitanud.

Siis läks ta õue, kus ta aga mitte midagi ei näinud leidvat sellest, mida ta otsis, sest ta muutus ikka enam rahutuks. Mõned uudishimulised, kes ta juurde koondusid, kihutas ta minema.

Krag ei leppinud ainult selle koha läbiotsimisega, kus klaasikillud seisid, vaid ta otsis läbi kogu õue, mis õnneks ei olnud kuigi suur, jah, isegi pühkmekastid avas ta ja vaatas sinna sisse.

Viimaks selgusid ta näojooned. Ta kumardas ja võttis maast üles mingisuguse väikese eseme. See oli paari puutüki vahele ära eksinud. Leitud ese oli üsna väike metallise. Ta silmitses seda täpselt ja pomisedes „Viimaks!“, pistis eseme taskusse.

Selle järele lahkus ta hotellist ja jalutas rahulikult politseisse tagasi. Seal kohtas ta Harald Bredet, kes Kragi ülesanded juba oli täitnud.

„Oled sa ooberstleitnandi asukoha juba teada saanud?“ küsis Krag.

„Telegrafeerisin Trondhjemi. Nagu tead, kuulub ta Trondhjomi garnisoni.“

„Muidugi. Ja ta viibib tõesti seal?“

„Ei, on linnast lahkunud.“

„Nii...? See on kummaline. Kuhu on ta reisinud?“

„Seda ei teatud. Tal on kavatsusel olnud suurem reis, öeldi, ja oletati, et ta kõige esmalt sõitis Kristianiasse. Temale on antud neljaks nädalaks puhkus.“

„Millal on ta reisile läinud?“ küsis Krag, keda need teated näisid väga üllatavat.

„Eile hommikul.“

„Siis peab ta täna olema siia jõudnud. Telefoneeri kõigile hotellidele ja küsi ta järele. See ei lähe, et tema kui suursugu mees sellesse skandaali kaasa kistakse. Ometi on see kummaline kokkujuhtumine ja arvatavasti teadis pettur ta tulekust. Kas oled ka teada saanud, kust auto pärit on?“

„Ei. Aga kogu detektiivide korpus on nüüd liikvel. Vististi ei kesta enam kaua, kuni seda kuuleme, sest palju punaseid autoid selles suuruses siin ju ei ole.“

„Ja ajaleheteade?“

„Jah, see on kummaline lugu. Ma rääkisin toimetajatega. Need ütlesid, nad saanud teate ooberstleitnandi enese käest, kes neile Trondhjemist kirjutanud.“

„Nii, siis peab see ju ka vastama tõele.“

„Ei, mitte sugugi. Lähemal järelevaatusel

selgus, et kiri oli võltsitud. See pole kirjutatud ooberstleitnandi käega.“

„No võtaks tont! Asi muutub ju ikka saladuslisemaks. Aga miks võtsid toimetused ette selle läbivaatamise? Kas on ooberstleitnant ise selle teate ümber lükanud?“

„Ei. Toimetused ei ole temast enam midagi kuulnud. Aga noore preili ema, kammerherra Winteri proua, on selle teate valeks tunnistanud. Tema seletas neile, et tema tütar ooberstleitnandiga ei abiellu.“

„Noh, siis avaldavad nad küll selle ümberlukkamise?“

„Jah, proua Winteri poolt, sest tema soovis, et muud lehte ei läheks kui see, mis tema avaldab.“

„Ja milline see on?“

„Märkisin selle toimetuse diktaadi järele üles.“

Brede võttis taskust paberi ja luges:

„Meie teade ooberstleitnant Dovrest pole korrektne.“

„Noh, see on küll lühike ja täpne,“ hüdis Krag. „Selle taga peitub mingisugune saladus. Hakkan uskuma, et asi on palju keerulisem kui esiotša näitas. Õige Dovre on siis reisinud Kristianiasse, on aga siis siin kadunud. Tema asemel kerkib esile pettur, kes ennast nimetab Dovreks ja juveleerilt välja petab juveele 30.000 krooni väärtuses. Nüüd on meil kõige esiti vaja teada:

1. Kas õige ooberstleitnant Trondhjemist ära tuli? Seda saab teada raudteelt.

2. Kuhu ta sõitis?

3. Mispärast on proua Winterile nii tähtis, et ta dementi seal laseb avaldada?

Nii on asjal kaks külge — üks väga lihtne ja teine väga saladuslik,“ lõpetas Krag.

„Lihtsale oled sa juba võib olla lahenduse leidnud?“ küsis Brede.

„Ei, aga olen parimal teel, vähemalt tean ma, et olen õigel teel.“

„Kust sa seda tead?“

„Sest et ma siin selle eseme leidsin.“

Ja Krag ulatas Bredele väikese metall-eseme, mille ta hotelli õuest oli leidnud.

See oli üsna harilik väikene uksevõti.

5.

Proua Winteri kummaline olek.

Kragi ülesandel pööras Harald Brede kõigi suuremate hotellide poole küsimusega, kas ooberstleitnant Dovre seal on korteri võtnud. Selgus, et kõigis paremates hotellides teda tunti kui rikast, helde käega meest, kellena ta ennast siin linnas alati

näidanud. Viimaks sai ta Grand hotelliga ühenduse.

„Ei, härra ooberstleitnanti ei ole veel siia jõudnud,“ oli vastus.

„Ta on siis oma tulekut teatanud?“

„Jah, telegrammiga Trondhjemist; selle saime eile õhtul ja oli raudteelt saadetud. Selle järele oleks ta õieti pidanud juba täna enne lõunat siin olema, kuid ei ole, nagu öeldud, veel siia jõudnud.“

„Ja ta ei ole selle viibimise suhtes midagi teatanud?“

„Ei.“

„Kas see ei ole teie arust kummaline?“

„Ei või ju teada, mis teda on takistanud. Muidu on ta harilikult alati täpne. Aga sinna juurde kuulub ju veel midagi muud...“

„Ahaa, veel midagi muud...?“

„Jah, teie pole ainus, kes täna tema järele küsis.“

„Tõesti? Kel võib siis veel huvi olla temaga rääkida?“

„Ühel daamil.“

„Noorel?“

„Ei, vanemal. Ta ei nimetanud oma nime ja mina ei tea, kes ta oli, sest et ma teda veel iial varem pole näinud. Aga mulle öeldi, et ta oli kammerherra Winteri proua.“ Telefonikõne selle kohani jõudes tahtis Krag õieti büroost lahkuda, et asja ise edasi uurida. Aga kui ta proua Winteri nime kuulis, andis Harald Brede temale märku ja Krag jäi paigale.

„Kas olete kindel, et see oli proua Winter?“ jätkas Brede.

Kuidas ütlesin, mina teda ei tunne. Aga nüüd tuleb teine uksehoidja. Võite rääkida temaga. Niipalju kui tean, tunneb tema teda.“

Telefoni juurde tuli teine hääl, ja Brede küsis:

„Kas te olete teine uksehoidja?“

„Jah, see ma olen.“

„Kas te tunnete kammerherra Winteri prouat?“

„Väga hästi, mu härra. Olen mitu korda olnud kammerherra Winteri juures pidusöökkide puhul teenriks.“

„Kas ta käis täna teie hotellis?“

„Jah, kolm korda.“

„Kolm korda?“ küsis Brede. „Mis ajal?“

„Esimene kord pool kaks, teine kord pool neli ja viimane kord pool seitse.“

„Ja iga kord küsis ta ooberstleitnant Dovre järele?“

„Jah. Esimene kord oli ta pisut hämmastunud kuuldes, et ooberstleitnant veel pole saabunud; teinekord kasvas ta hämmastus

kartuseks ja viimane kord näis ta otse mur-
tuna.“

„Tuli ta tõllaga?“

„Jah, ise oma toredas tõllas ja üksipäi.
Viimase käigu puhul paistis mulle silma, et
ta oli surnukahvatu. Usun, kokkusaamine
ooberstleitnandiga pidi olema temale väga
tähtis.“

„Kas rääkisite temaga?“

„Jah. Tulles astus ta minu juurde, ar-
vatavasti sellepärast, et mind tundis. Mina
küsisin talt, millega võin teda teenida.“

„Otsin üht härrat,“ vastas ta, „üht sõja-
väelast, kes pidi Trondhjemi rongiga siia
jõudma, ooberstleitnant Dovret.“

„Tema ei ole veel siin,“ vastasin mina.

Ta nagu kohmetas ja näis asjast valesti
aru saavat. Vististi uskus ta jootraha abil
enam kuulda saada, sest ta ulatas mulle
suurema raha.

Nüüd ma seletasin talle naerdes, et
ooberstleitnant tõesti veel pole tulnud ja
et isegi suurim jootraha selles asjas midagi
ei saa muuta.

Siis läks ta välja ja sõitis minema.

Kui ta kell pool neli jälle tagasi tuli,
küsis ta kohe minu järgi. Nüüd oli ta juba
palju rahulikum kui enne.

Mina aga võisin talle vaid korrata, et
ooberstleitnant siin ei ole.

Seekord uskus ta veel õieti, et mina joot-
raha järele maia olen ja ulatas mulle kuld-
raha.

Mina kinnitasin talle nüüd, et ma teda
ühelgi tingimusel ei taha petta; tema võib
täiesti kindel olla, et ma puhast tõtt räägin.

Kui ta väljus, küsisin temalt, kas ma
ooberstleitnandile ei tohiks tema poolt mi-
dagi ütelda, kui ta peaks pärastlõuna jook-
sul hotelli tulema.

„Ei, tänan,“ vastas ta, „võimalik, et ma
ise kord veel siia tulen. Öhtul teen nii kui
nii veel ühe jalutussõidu. Teie ei tarvitse
ooberstleitnandile sõnagi öelda, et ma olen
siin käinud.“

Minnes pööras ta veel kord ja ütles mulle:

„Te saite minust ometi aru? Teie ei tohi
ooberstleitnandile ütelda, et ma siin käisin
ja tema järele küsisin. Teie tunnete mind
ja ometi.“

„Muidugi, armuline proua.“

„Ilus. Nii siis ärge ütlege minu siin käi-
misest temale sõnagi, eks ole nii?“

„Kuidas käsitate, armuline proua!“

Ta istus tõlda ja sõitis minema.

Mina ootasin nüüd suurima põnevusega
ooberstleitnant Dovre tulekut, aga tund
möödus tunni kannul, ja ta ei tulnud.

Kell pool seitse peatus proua Winteri
tõld kolmat korda hotelli ess. Seekord oli
ta nii erutatud, et teener ta pidi majja ai-
tama. Halli jõudes vajus ta kohe korv-
toolile.

Mina ruttasin teda aitama. Ta oli kah-
vatu ja haiglane ning küsis kartlikult:

„On ta tulnud?“

„Ei, armuline proua,“ vastasin ma.

Tema võpatas.

„Aga see on ju võimatu! Ta peab siin
olema! See asi ei ole enam korras.“

„Mina seda ei tea,“ vastasin mina. „Aga
ma tean kindlasti, et ooberstleitnant siin
hotellis ka pole käinud.“

Pisut aega istus ta vaikselt meeleheites
ja ütles siis:

„Annaksin meelsasti sada krooni selle
eest, kui saaksin ooberstleitnant Dovrega
kõnelda. Armas sõber, kui rikas leitnant
teile peaks olema lubanud suure summa
selle eest, et mind tema juurde ei lase, siis
olen mina küll temast rikkam ja luban
teile kaks korda, isegi kolm korda nii
palju.“

„Sellest pole juttugi, armuline proua,“
vastasin mina. „Isegi kümne miljoni eest
ei suudaks ma teda siia nõiduda. Tema ei
ole siin ega olnudki siin. Ent arvatavasti
tuleb ta veel siia, kuna ta oma tulekut on
teatanud.“

Tema raputas kahtlevalt pead.

„Siis istun siin seni kui ta tuleb.“

„Palun, armuline proua,“ ütlesin mina.

„Aga ehk tohin armulisele prouale anda
teisse nõu? Kas ei oleks õige ka teistes ho-
tellides järele küsida?“

„On see siis võimalik, et ta läks teise
hotelli?“ küsis ta.

Ja mina vastasin talle tõetruult, et seda
võimalikuks arvan, ehk küll ooberstleitnant
alati elas Grandis ja nüüdki oma tulekust
siia oli teatanud.

Tema ootas pool tundi, läks aga siis jälle
tõlda ja sõitis minema, enne mulle veel kord
kinnitades, et ma tema külastajadest kel-
lelegi midagi ei lausuks.

Seda ma lubasin. Ja muud ma selles
asjas enam midagi ei tea, härra detektiiv.“

Seda kõik ei oleks uksehoidja vististi
mitte teatanud, kui Harald Brede oma osa-
vust, inimestelt kõik välja pumbata, ei oleks
tarvitusele võtnud.

Need olid tähtsad teated. Siin pidi pei-
tuma midagi väga tõsist, muidu ei oleks
selline daam kui proua Winter mitte käi-
nud hotellis ooberstleitnanti mitu korda ot-
simas, ei oleks teda hotelli kojast oodanud

ja sellist ärevust ega meeleheidet ilmutanud.

Ta teatas Kragile oma jutlemise uksehoidjaga ja see kuulas teda tähelepanuga.

Siis ütles ta:

„Hakkan uskuma, et see juveelidevargus oli vaid tähtsusetum asi selles juhtumis. Kahtlemata on meil veel tähtsamaid üllatusi oodata.“

Ta ruttas telefoni juurde ja laskis enese ühendada kaugejaamaga. Nõudis Trondhjemi ja saigi kohe sinna ühenduse.

Harald Brede võttis teise mikrofoni ja kuulas ka järgnevat kõnet Kragi ja Trondhjemi jaama vahel:

„On teie magadisvagunite nimekirjad veel alles rongi jaoks, mis kell 12 siia jõudis?“

„Muidugi.“

„On neis ka ooberstleitnant Dovre nimi kirjas?“

„On.“

„Reisis ta üksipäi?“

„Jah, sõitis üksipäi esimese klassi kupees.“

„Kas olete ka kindel, et ta kaasa sõitis?“

„Täiesti! Tunnen ooberstleitnanti ja nägin, kui ta vagunisse läks.“

„See pole tõendus. Tema võis sealt järgmisel hetkel jälle väljuda.“

„See on võimatu, härra Krag, sest meil on konduktori teated Singsast. Selles teates on ooberstleitnandi plats maha tõmmatud, mis tõendab, et seda klassi on tarvitatud. Tema sõitis selles rongis.“

„Oli tal pilet kuni Kristianiani?“

„Jah, oli.“

„Kas nägite ta nägu?“

„Jah, ma teretasin teda ja nägin siis ka.“

„Ehk panite ka tähele, millises meeleolus ta oli? Kas oli ta väga tõsine?“

„Ei usu. Oli nagu alati, võib olla isegi veel lõbusam. Igatahes teretas ta mind väga lahkesti. Kas on talle midagi juhtunud?“

„Ei, mitte midagi.“

Krag kõlistas ära.

„Nüüd oleme jõudnud selgusele,“ ütles ta Bredele, „et Dovret tuleb arvata kadunuks. Loodetavasti ei ole siin tegemist alatu roimaga.“

6.

V a r a s t a b a t a k s e.

Asbjörn Kragil oli õigus. Ses asjas pidi veel palju eriskummalisi asju avastuma.

Esimene üllatus polnud kaugel. Aga veel enne kui see tuli, oli Kragil ja Bredel kin-

del teadmine, kes õieti pärlikeede varas oli.

„Mina ei saa tähelepanuvääri vast kokkusaatumisest aru,“ ütles Brede. „Ajaj, mil ooberstleitnant Dovre kaob, esineb keegi võllaroom Dovrena ja varastab vaeselt äriteenijalt juveele 30.000 krooni väärtuses. See on peaaegu nagu juhus, mis esineb kui mõte.“

„Sul on õigus,“ vastas Krag. Kuid see ongi see kõige mõistatuslikum. Kumbagi sündmust eriti võttes oleks asi üsna lihtne, aga et olemas on nii palju siduvaid punkte, see teebki asja õige kummaliseks. Vaevalt võib oletada, et see kõik põhjeneb ainult juhusel.

Et keegi mõneks päevaks jäljetult kaob, nagu maailmast näib olevat välja rännanud, see pole ju haruldane, seda juhtub iga päev.

Ja et juveele varastatakse, pole ka sugugi haruldane, kuigi ma pean mõnna, et vargad seekord kalli saagi said. Kes teab, kus ooberstleitnant Dovre viibib. Teda tuntakse kui heldet meest, teda armastatakse selles maailmas, kus palju lõbutsetakse. Muidugi on tal ka omad saladused. Nii pole temagi kadumine eriti imestatav. Seda kummalisem on aga tema kadumise kokkusattumine selle juveelivargusega.

Kui ma ei teaks, et ooberstleitnant nii rikas on, ma hakkaksin peaaegu uskuma, et ta tõesti viibis Euroopa hotellis ja rõõvis noore äriteenija paljaks.

Kui läheme sellest eeldusest välja, siis sobib palju sellest, mis teisel pool sündis. Kuid siis ei vastaks paljugi jälle sellele, mis mulle vargusest juba on selgunud.“

Brede naeratas.

„Mida me oletamegi,“ ütles ta, „ooberstleitnanti ei või me kahtlustada, sest see oleks sama võimatu kui jalutuskäik kuule. Täielik õilis mees, kes 30.000 krooni kaotades sugugi ei kannataks. Ja peale selle — kui arvaksime teda vargaks, siis peaksime juba preili Winterit, õilsamat daami kogu meie maal, tema kaassüdlaseks arvama.“

„Ei, ei, see oleks muidugi lausa lollus,“ ütles Krag mõeldes ja lisis ärevalt: „Lausa lollus! Aga kui me sellegipärast välja läheksime eeldusest, et ooberstleitnant ja preili Winter tol ajal tõesti hotell Euroopas viibisid, siis selgiks nii mõnigi asi, mis nüüd veel on tume.“

Detektiiv vaatas kella.

„Kell on juba üheksa,“ ütles ta, „ja varsti võib saabuda Järvenilt teateid.“ (Järgneb.)

Arizona Bill.

Ameerika kirjanik **Frank Highman.**

Pruun oli kõrve, pruunid olid rohud ja põõsad ja kollakaspruun oli raske, rõhuv troopikataevas. Määrindpruunid olid mõlemad ratsanikud, pruunid olid kaks kõhna hobust, kes sellest pruunist lagendikust vaevaga läbi kobasid, ja pruun oli näljane kondor õhus, kes ootas teretulnud saaki ja oma all liikuvat nelja olevust juba varahommikust saadik saatis.

„Hirmus maa!“

Ainult sosinana tuli see vähema ratsaniku kuivanud huultelt.

„Kannatust, Andy! Tunni aja pärast oleme Gualake Settlementis ja seal võid sa sealse kõrtsipidaja whiskyt enesele ämbriga sisse valada,“ vastas tema kaaslane, hiiglasuur keskmistes aastates mees, kelle relvad näitasid, et ta neid ei tarvitanud vaid märgilaskmiseks.

„Kui ma ei teaks, kapten, et teie selle neetud liivaaugu juba risti ja rästi olete läbi rännanud, mina kellegi teisega ei oleks julenud siia tulla!“ vastas vähem. Siis soikus jutt ja hobused ronisid ägadesläbi pruuni kõrbe, kuivanud keeled suust väljas.

Gualake Settlement oli üks neid asundusi, mis seal nagu seened maa seest välja keruvad. Mõned lihtsad puumajad plekkkatustega kooguga kaevu ümber, mis on tolle ümbruskonna elunärv. Riigivõimu kehastab sheriff; see on mees, kelle teised asunikud eneste keskel valivad ja kes enamikus on kohtunik, politseinik ja postipidaja ühes isikus.

Gualake Settlementi sheriff Mac Player oli ta nimi, oli energiline mees, kes siamaani oli hakkama saanud kõigi outlavidega ja trampidega.

Sel päeval seisis ta baari ees ja naelutas üht kuulutust seinale. Suurtes mustades tähtedes oli kuulutuses ühe mehe pildi all lugeda:

„Viistuhat dollarit ta sul“

Kuulutusel pildistatud mees on juba aastaid trellkirjaga tagaotsitud Arizona Bill (tema õige nimi on tundmata).

Tema tappis kolme kuu eest San Franziskos pangapidaja Firderi, röövis kaks nädalat hiljem oma salga eesotsas Los Angelesis Kalifornia panga, kus juures kaks politseinikku surma said. Otsitav mees on kahestteistkümnest mehest koosneva röövisalga peamees ja on, nagu mitmesugused

märgid näitavad, põgenenud Mehhikosse. Tema kinnivõtmisel on vaja suurimat ettevaatust, õigemini: tuleb kohe tarvitada relva. Iseäraliseks tundemärgiks on tal pahema käe väikese sõrme puudumine. Teateid palutakse anda jne . . .“

Niipea kui viimane nael löödud, silmitsees sheriff veel kord pilti ja läks siis baari.

Seni olid ratsanikud jõudnud küla esimese majakese juurde. Hobused jooksid ise kaevu juurde, niipea kui vee ligidust haistsid, ja pistsid pead januselt üle rakete. Vähem mees vinnas ämbri üles ja kiskus selle himukalt oma suu juurde.

Kapteniks nimetatud hiiglane naeratas ja võttis teise käest täidetud ämbri ära, nagu lapse käest ära võetakse nukk, ja hoidis selle hobuste nina ette, ise rahulikult sõnades:

„Kõige esmalt need! Kui oleksime meie nad siia kandnud, siis võiksimme olla esimesed. nüüd aga oli lugu ümberpöödukt, Andy!“

Sõnagi vasturääkimata leppis mees ja ootas kannatlikult, kuni hobused olid joodetud. Siis jõi kapten ja viimasena jõudis ämber Andy kätte. Kuna see jõi, oli kapten ringi vaadates edasi läinud ja seisis nüüd baari ees. Märgates trellkirja, hüüdis ta seltsilisele, kes hobuseid kaevu juurde tahis kinni siduda:

„Mitte siduda, Andy! Too nad kaasa!“

Vististi oli ta häält baaris kuulnud, sest lävele ilmus sheriff, nähtavasti vaatama, milline Gualake elanik selles kõrvetavas kuumuses küll oma majast oli lahkunud. Nähes võõrast, kokkus ta: ta pilk libises pikkamisi mehest üle ja jäi pahema käe külge peatuma. Kapten nägi seda pilku ja taipas. Sheriff tahtis haarata revolveri, aga juba sihtis võõra revolver ta rinnale ja küla vägevama mõhe käed tõusid nagu nõõrist tõmmatuna üles.

Kahvatuna nõjatas sheriff uksepiidale ja kogeles:

„A-r-i-z-o-n-a B-i-l-l!“

Röövel naeris:

„Ole muretu, armas sõber, su kaela kallale ma ei tungi!“

Ja pilku heites sheriffimärgile mida see pahemal pool rinnal kandis, jatkas ta:

„Pead oma tallekesi veel kaua hoidma, kuid tänaseks ööks laenan ma su märgi

enesele; homme võid jälle üksipäi valitseda!“

Arizona Bill võttis kõige pealt sheriffi revolvri ja pistis selle oma vöö vahele, siis võttis ta tema märgi rinnast.

Vaheajal lähedale tulnud Andy poole pöördes käskis ta:

„Vaata järele, kas keegi selles whisky-onnis ei peitu!“

Jah, keegi oli baaris ja nimelt baari pere-mehe, Josua Chatterbox, kes, kui Andy laskevalmis coltiga sisse astus, leti taga tõstetud kätel põlvitas.

Ruttu olid sheriff ja kõrtsimees toolide külge seotud ja Andy istus nende ees valvurina. Kapten oli sõna pidanud, täis whisky-pudel uhkustas ta ees.

Arizona Bill, keda ta kardetud salga mehed kapteniks kutsusid, istus baari ukse ees oma trellkirja kõrval ja ootas. Viimaks tuli kaugel lõunapool nähtavale väike tolmu-pilv, mis silmanähtavalt suurenes ja ruttu lähemale tuli. Pilv hargnes pilvekesteks ja teravad silmad võisid varsti nentida, et tulijaid oli kaksteistkümmend ratsanikku. Arizona Billi salk tuli kohtamiskohale, mis kapten neile juba kahe nädala eest määranud.

Enamikus tõmmunahalised mehed, vahtis neil röövimishimu tigidatest silmadest, ja vaja oli Arizona Billi taolist meest, kes suutis neid mehi ohjes hoida.

Nüüd peatusid nad kaevu ees ja teretasid oma juhti, kes neile vastu tuli. Kuna sellist kära Gualakes iial veel polnud kuulnud, siis ilmusid uste vahele mõned kokkunud ja uudishimulised näod, et näha, mis väljas õieti sündis. Arizona Bill kasutas seda võimalust kõnepidamiseks. Ta seletas:

„Teie sheriff on tänaseks oma ameti mulle andnud, nagu seda siit märgist näete, kuna tal võimatu on homme hommikuni oma rasket valitsemiseametit pidada. Ja et minu kaaslased (ta osutas üheteistkümmele hammasteni relvastatud mehele, kes poolkaares ta ümber seisis) väga ärritatavad mehed on, siis soovitan teile majadest kuni homme hommikuni mitte lahkuda. Kui te selle minu heatahtliku nõu järele teete, siis jääte teie ja te varandus puutumata. Kui te aga nina otsagi oma paleedest välja pistate, siis lastakse see teil täpselt lendu. Minu nimi on Arizona Bill! Olgu see teile teadmiseks!“

Kõne algul oli akendele ja ustele ilmunud ikka rohkem ninu, aga kui Bill rääkis oma meeste ärritatavusest, olid seal üheksakümmend protsenti kadunud. Ja kui viimaks veel juttu oli laskmisest, siis kadusid ka

kõik teised. Kõne lõpul polnud enam kedagi näha ja mehhiiklased otse hirnusid löbu pärast.

— — —

St. Louis't tulev ekspressrong oli El Paso de Norte piirijaamast üle jõudnud ja vuras juba Mehhiiko maa-alal. Rongis oli ainult neli magamisvagunit, söögivagun ja kraamivagun. Magamisvaguneid oli nii palju sellepärast, et nii pikka maad muidu võimatu on maha sõita. Sest sõit St. Louis't kuni Mehhiiko pealinna kestab viis päeva.

Osa sõitjaid oli juba läinud magamisvagunitesse, kuna teine osa veel viibis söögivagunis juttu vestmas. Ühe laua juures istus Chicago ühe suure kaubamaja ärireisija ja jutustas ühele paksule härrale, kes oli pärit Philadelphiast, juukseid püstiajavat lugu, milles peaosa etendasid verejanuline jaaguar ja teatud ärireisija.

„ . . . Nii suur kui täisealine lõvi, ütlen teile. Panin parajasti oma hea Vinchester püssi palgesse, kui . . . “

„ . . . Kaksteist ja pool protsenti? Härra, kas olete arust ära?“ kõlas rasvane hääl julge küti häälest üle, ja paksu bulldogge näoga mehe vesised silmad puurusid vähe kuivetu jänki külmadesse kullisilmadesse. Kõrvallaua juures valitses Wallstreet.

Tähelepanelik vaikus järgnes sellele ärilisele temperamendipuhangule, siis kostis nurgast ühe valge peaga vana daami tasane hääl:

„ . . . ma ei saa ärevuse pärast magada. Kui mõtlen, et iga rattaveereng mind mu poisile lähemale viib, siis tantsiksin meelsasti rõõmu pärast!“

Seejuures võtsid ta vabisevad sõrmed medaljoni, mis tal peene keti otsas kaelas rippus, ja ta head, vanad silmad silitasid klaasi all seisvat noore, ilusa mehe peapilti. Teine vanaeit noogutas talle naeratades pead ja tundis ta südamlikust emaarmastusest rõõmu.

„Kui kaua aega ei ole teie oma poega enam näinud?“ küsis ta osavõtvana.

„Kaheksa pikka aastat! Kardan, et ma oma poega enam äragi ei tunne — nii kaua on seda tagasi! Te peate nimelt teadma, et minu õnnis mees poisiga hästi läbi ei saanud. Mõne kergemeelse noorusjõleduse pärast kihutas ta tema majast minema. Aga paha ei ole poiss vististi mitte, sest need olid, nagu ütlesin, ta nooreea vembud. Hiljem on ta mulle mitnest linnast kirjutanud ja nüüd ei kuulnud ma temast enam kolm aastat midagi. Võite ju kujutella minu mu-

ret. Vaheajal suri veel minu mees ja nüüd olin maailmas üsna üksipäi. Kibe saatus vanale naisele! Nüüd kahe nädala eest sain oma armsa poisi käest Mehhikost Chihuahuast kirja. Ei te oska minu rõõmu kujutella! Tema kirjutab mulle, et ta käsi hästi käib ja et ta pärast kauaseid eksisõite on leidnud hea koha. Järgmisel päeval teatas mulle pank, et mulle Chihuahuast on saadetud suurem summa raha. See hea poiss!

Nüüd ei jõudnud mind enam ükski vägi hoida New-Yorgis. Mul oli raha ja ma võisin sõita poja juurde. Aga ma ei kirjutanud talle sellest sõnagi, sest tahan teda üllatada. Kuidas ta saab rõõmustama!

New-Yorgist on reis ju üliväga raske, nimelt veel vanale inimesele. St. Louis'i sõitsin ma kolm päeva ja St. Louis't olen nüüd juba neljandat päeva ära. Aga ma sõidaksin meelsasti veel sadakorda pikema tee maha, kui aga jõuaksin poja juurde!

Ja uuesti võtsid vabisevad käed medaljoni kätte ja silmitsesid seda.

Veduril seisis juht akna juures ja silmitses tähepanelikult laia valgusejuga, mida veduri reflektorid kaugele teele ette heitsid. Kütja kühveldas väsimatult muste, läikivaid süsi katla näljasesse suhu. Äkki hüüdis vedurijuht:

„Pea, Jimmy! Gualake Settlementis põleb peatussignaal. Vististi on sealt vaja hädatarvilikke postiasju kaasa võtta!“

Juhi käsi kahmas ühe käepideme järele ja litsus selle pikkamisi alla. Kohe muutus mühisev mürin mürisevaks veeremiseks ja varsti seisis rong.

Mereelefant.

Pildistatud Agfa-Chromo-Isorapid plaadil.

„Mis on?“ hüüdis vedurijuht vedurilt.

„See!“ vastas keegi musta maski kandev mees, kes nagu uss oli roninud vedurile ja nüüd revolvriga ahvardades seisis ehmunud vedurijuhi ja ahjukütja ees. See oli Andy, Arizona Billi sõber. Tema lähem käsk kõlas:

„Käed üles! Kes teist siin puudutab mõnda käepidet, saab augu kehasse!“

Mõlemate käed lendasid üles, sest nad teadsid, et vastupanek tingimata tähendas surma.

Ekspressrongi akende tagune elunes. Siis kõlas Arizona Billi hääl, kes samuti kui ta mehed näo ees kandis musta maski:

„Kõik jäävad kohale ja hoiavad käed püsti! Kes vastu hakkab või katsub põgeneda, lastakse maha! Meie ei naljata!“

Ja oma meeste poole pöördes jätkas ta:

„Igasse vagunisse kaks meest! Lasete reisijad reast välja tulla ja kui meest väljas läbi otsitakse, otsite sees ta peatsiläbi. Daamid tulevad viimastena — edasi!“

Reflektoride valgusel käis üks reisiija teise kannul Arizona Billi kõvast kontrollist läbi. Keegi mehhiklane seisis käsikohvriga tema kõrval ja viskas ehtesajad kohvri nahksesse suhu. Sularaha võttis kapten ise vastu. Chicago ärireisiija lõvisuuruse jaaguari seiklusega värises kui haavaleht, kui musta näokattega hiiglase ees seisis.

Üht meest, kel oli suur must täishabe, tahtis Bill juba pärast uuri ja rahakoti äravõtmist mööduda lasta, kui kergendatud hingetõmbus ta tähelepanu äratas. Mees peeti kinni ja kapteni käsi silitas kobades ta keha. Selle juures tuli nähtavale õhuke rahakott,

mille mees ettevaatusepäras enesele oli sidunud kõhu ümber. Pakk ilusaid rohelisi tuhandedollarlisi rahapabereid säras talle sealt vastu. Aga Bill leidis veel midagi muud. Ta märkas, et mehe habe võlts oli „Misjaoks see maskeeraad, armas sõber?“ küsis ta osavõttlikult.

Mees ei suutnud vastata, nii ärev oli ta. Ja Arizona Bill jätkas naeratades:

„Ah, mõistan! Seda raha leinab kusagil mõni usaldav peremees. Noh, teie vaev ei pea olema ilmaeegu, tunnen seda, master, siin!“

Nende sõnadega andis ta mehele viis tuhandelise tagasi.

Meestele järgnesid naised.

Nüüd ronis ka vana jutukas daam, kes poja juure Chihuahuasse sõitis, vagunitrepist vaevaga alla.

„Minul pole midagi tähtsamat, härrad!

Olen vaene, vana naine ja sõidan Chihuahuasse oma poja juurde, kes seal . . .“

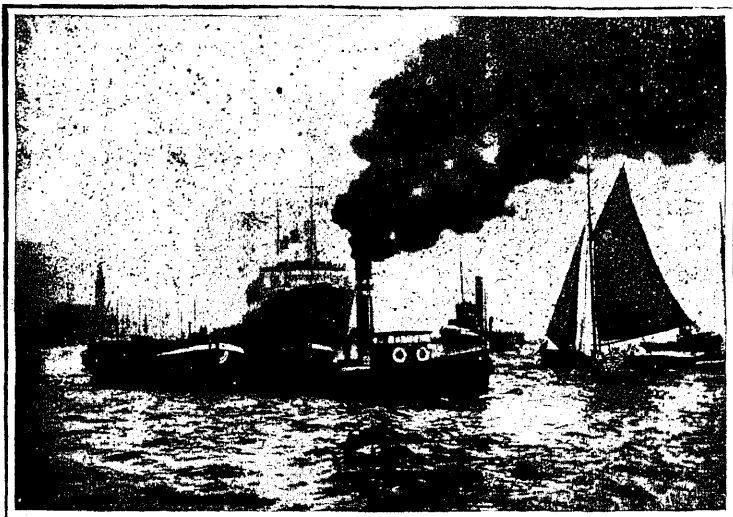
Mehhiklane oli juba haaranud ta kaela alla ja heitis pilgu medaljonile. Arizona Bill oli naise sõnu kuuldes samnu taganenud, siis kahmas ta mehhiklase käsivarrest kinni :

„Anna see tagasi, Juan!“

Surutuna ja kähisevana kos tis ta muidu alati selge hääl.

Vana proua vahtis neid sõnu kuuldes tarretult kaptenile ja ei hoolinud medaljonist, mis mehhiklane temale pihku pistis. Tema uuriv pilk libises Arizona Billi keha mööda alla ja jäi peatuma mehe pahema käe vi gasel sõrmel. Kaks läikivat pisarat veeres üle ta kortsunud põskede, siis pööras ta pikkamisi ja läks vaguni poole tagasi. —

Kui järgmisel hommikul Arizona Billi ratsanikkudesalk jälle pruunist kõrbest läbi roomas, ütles mehhiklane Juan, kes öösel

Hamburgi sadam.

Pildistatud Agfa-Chromo-Isorapid plaadil.

oli ehtekassiiriks olnud, mõnele oma kaas lasele :

„Medaljonis, mis ma öösel Chihuahuasse sõitvale vanaprouale pidin tagasi andma, peitus üks väike pilt, ja ma ütlen teile, boyd, selline võis meie kapten kümne aasta eest olla!“

Mehhiko-ekspressi söögivagunis istus üks vanaeit, medaljon käes, ja ohkas :

„Ei ma oma poissi enam näe! Ei näe teda enam! Minu Billi on surnud — sur-nud!“

Mure.

Jakob Liiv.

*Aeg fooh eluraskustele lisa,
Igapäeva vaev on kujus uues.
Mure kõnnib mustas mungakuues,
Tõsine kui vali pihvi-isa.*

*Ta ei kuule rahva hädäkisa,
Julmilt töötab rõõmu risti puues.
Kitsi on ta elu uueks luues,
Oma froomilt labkuma liig visa.*

*Kes on vastutav nüüd selles patus?
Kes maailma valitsema pannud
Kuningana suure musta mure?*

*Kannatus! Kord tuleb talle matus . . .
Maailm raskust suuremat on kannud:
Rahva hing ei muredesse sure.*

Chver.

Inglise kirjanik **John R. Newnham.**

„Ühe jalaga!“

Juba üks toon, millega Rathbone selle sõna väljendas, pani jahmuma. Ta pikutas, toetudes polstrile, voodis. Tema nägu oli peale operatsiooni omandanud kollaka värvi ja ta silmadest oli elurõõmu ilme juba ammu kustunud.

„Ühe jalaga!“ kordas ta ja tugev mees, kes ta voodi ees istus, võttis kummaliselt õrna liigutusega paraneja parema käe oma kätte. Ja selle käe puudutus andis haigele üle sellise hulga kaastunnet, millist sõnad iial ei suuda üle anda.

„Pea püsti, mu armas poiss! Asi ei ole tulevikus nii hull kui arvad!“

Rathbone naeratas nõrgalt.

„Oled tore poiss, Bill!“ ütles ta. „Aga väga roosiline ei saa mu tulevik mitte olema, seda pead mõnna. Mis saab farmist?“

Bill kobas kohmetult oma kraet. Tema ei olnud seni farmist veel rääkinud. Orn asi. Sest Lõuna-Austraalias Billi farmis oli see juhtunud, et noort inglasi tabas õnnetus, mis lõppes tema jala mahalõikamisega. Raiuti puid. Ootamatult lähenes Rathbone mööda teed. Kostasid hoiatused ja kisendus: „Ettevaatust!“ Aga hilja. Kuna ta kõrvale kargas, tabas teda langev puu.

Kaua pidi ta lamama haiglas. Esiotsa kahtlesid arstid ta ellujäämises.

„Noh . . .“ vastas Bill, „ma arvasin, et . . ., igatahes võid minule toetuda. Mina ajan kõik korda. Varsti liigud sa ühe jalaga sama kindlasti kui enne kahega. Siis võid farmi juhatuse jälle võtta oma kätte.“

„Täna sind, Bill,“ ütles Rathbone, „sina oled väga hea. Aga ma ei mõtlegi nii väga farmile. Ma mõtlen Katharinale.“

„Sa arvad oma kallimat?“

Rathbone noogutas: „Jah!“

Pahameele ilme tõusis Billi silmi. Need olid suured, ausad silmad. Ja mida nende omanik maailmas kõige enam vihkas, oli truudusetus.

„Ega sa ometi ei taha ütelda, et ta nüüd sinust enam midagi ei taha teada?“ hüüdis ta otse vaenulikult. „Nüüd, mil sa nii hulga aastaid oled vaeva näinud, ainult et võiksid temaga abielluda?“

„Sa ei mõista mind, Bill,“ ütles Rathbone tuksatudes, sest et äkiline valu ta löigatud jala otsa põletas. „Katharina tuleks viibimata siia, kui kuuleks, mis on sündi-

nud. Aga mina ei taha, et ta seda kuuleb. Kas mõistad?“

„Mis? Mis sa õieti mõtled?“

„Tema on ehtis sportgirl, minu Katharina,“ seletas Rathbone. „Tema vihkab elamist nelja seina vahel. Kui koos viibisime, käisime koos suplemas, või mägestikus või mängisime tennist. Me olime mõlemad kirglikud tantsijad. Mina ei taha, et temast saab vigase mehe naine.“

Bill vaikis.

„Tema ei tohi midagi teada,“ jätkas Rathbone. „Muidu tuleks ta kohe siia. Tema jääks minu juurde, ravitseks ja hoikas mind ja loobuks armastusest minu vastu oma elust. See poleks fair.“

Rathbone laskus ettepoole, ta käed läksid rusikasse, siis vajus ta raskesti patjadele tagasi.

„Parem on, Bill, kui üks jääme,“ põmises ta.

Ja Billi käsi pigistas Rathbone kätt.

Plekkkarp, mida peale ta omaniku keegi teine iial ei puudutanud, seisis Viktoria maakonnas kõige viljakandvamas paigas ühe farmi nurgas. Selles peitus hulk tosinaid kirju. Ja iga kirja sisu puuris kui tuline nõel kirjasaaaja südamesse. Need olid paluvad, südantlõhestavad kirjad, mis palusid vastust. Aga Rathbone ei olnud neist ühelegi vastanud.

Tema viimane kiri Katharinale oli olnud tulvil täis traagilist valet. Kõik olla äpardunud. Viljaikaldus olla kõik ta kavatsused tühistanud. Iial enam ei tulla ta Inglismaale tagasi.

Ja aja jooksul jäid kirjad ikka harvemaks ja harvemaks, kuni nad täiesti lakkasid tulemast.

Vahepeal kosus Rathbone farm. Ihu ja hingega pühendus ta tööle ja sai lõpuks ühe jalaga peaaegu sama osavaks tööliseks kui ta oli olnud enne õnnetust. Aga tulemused ei valmistanud temale rõõmu. Õnnetusest saadik oli ta täitsa muutunud. Tema süda, kuigi ta veel põksus, oli surnud.

„Mida sa vajad, on puhkus,“ ütles Bill temale kord. „Kliimavahetus. Unusta töö ja kõik muu mõneks ajaks!“

Rathbone kehtas õlgu.

„Vajan tööd. See juhib mu kurvad mõtted mujale.“

„Ohoo!“ pilkas Bill. „Tahad ennast meeldi hukutada. Parem sõida mõneks kuuks Inglismaale ja külasta seal sugulasi ja tuttavaid.“

Bill hoidus tagasi, et Rathbonele mitte teha kõige selgemat ettepanekut. Vististi oli Katharina nüüd juba looduse- ja spordineueast välja kasvanud. Kui nad üksteist jälle kohtaks! Bill soovis ja lootis kõige paremst. —

Ja nõnda sõitis Rathbone Inglismaale puhkusele. Ta jalad viisid ta — peaaegu vastu tahtmist — ka linna, kus tema ja Katharina kord olid elanud. Ainult kord tahtis ta neiu veel näha. Ei tea, kas ta oli väga muutunud?

Vaevalt jalutas Rathbone tuttavatel tänavatel, kui tundis, et ta süda krampus. See oli enne veel ial tuntud tunne, halvav, rõhuv kartus. Vaevalt suutis ta hingata.

Mõtiskledes astus ta väikesse tubaka- ja shokoladikauplusse, kust ta ennemalt alati oli ostnud Katharinale kompekke.

Vana mees ei tundnud teda enam. Aga Rathbone teadis, et ta ei eksinud. Ta maksis sigarettide eest ja küsis kaupmehelt, kas

ta ei teadvat, mis on Katharina Bishopist saanud. Mees mõtles hetke ja stigas kukalt.

„Preili Bishop? Teie arvate küll proua Fordi, eks ole? Tema on juba enam kui kaks aastat abielus.“ Ta puhastas prille ja vaatas läbi klaasukse välja. „Kummaline, et teie just nüüd tema järele küsite. Seal väljas läheb ta praegu oma mehega.“

Rathbonest käis läbi külm värin. Tarretult vahtis ta tänavale. Maa näis vankuvat, ta silmad virvendasid. Ja ikka veel vahtides mööduvale paarile, küsis ta ebaloomuliku häälega:

„Ja kas oli härra Ford juba siis — niisugune, kui ta Katharinaga abiellus?“

Kaupmees silmitses oma kunni imestades. „Muidugi, mu härra!“ vastas ta.

Nüüd kadus kõik eluvärv Rathbone näost. Ta sõrmed kahmasid kinni letist ja värisesid ägedasti. Juba olid Katharina ja ta mees ta pilkude eest kadunud, aga ikka veel oli väljas kuulda tumedat puujala lööki kivisillutusele ja see löök kajas tema meelt ja südant halvates halastamatult kui sepa-haamer ta kõrvus.

Sest Katharina mehel oli vaid üks jalg.

Mees, kes Garbot ei tahtnud.

Rootsi kirjanik **Aage Stjördal-Jerfalla.**

Henrik Brattsberg oli minu sõber.

Kuni 24. augustini.

Kui ma tulin Venersborgi, olime kahekesi peene komploti välja mõelnud.

Võitlus käis Karin Enhörningi pärast, kelle pagana kena nägu ma Karlstadi parvel olin 10. juunil esimest korda näinud.

„Henrik,“ küsisin tookord, olles võlutud magusast näost, nii et mul võimatu oli oieti mõtteid mõlgutada. „kuipalju teenib vana Enhörning?“

Vastus pani mu vere keema. Mina ütlesin unistades:

„Kummaline tüdruk! Nõuab erilist taktikat. Kas tunned teda?“

Nenrik noogutas.

„Tema vend Haakon on minuga koolis käinud. Kas pean teid nüüd tutvustama?“

„Lollpea, seda nimetad sa taktikaks?“

Määratud kavatsused läbistasid mu aju.

„Millistes perekondades te mõlemad käite?“

Henrik mõtiskledes:

„Konsul Bergeni juures, kapten Solan-

deri juures, sekretär Tori juures. Aga oota, see on kõige parem — kohtunik Kungströmi juures.“

„Oivaline!“ ütlesin mina. „Lähemail päevil ei näita ma ennast veel kuski. Seni jutustad sa igal pool, varsti ilmuvat Aage Stjördal-Jerfalla, sinu sõber, kes oli Greta Garboga kihlatud.“

Henrik naeris nii, et Wetterijärv hakkas lainetama.

„Mispärast katkes teie kihlus?“

„Sellepärast et . . . et . . . , tema ei tahtnud filmimisest loobuda, ja selle tingimuse olin ma talle teinud. Aga ta armastab mind veel ikka ja minagi — see on hea, seda võid ka ütelda — armastan teda küll, aga minu tahe on kõva kui teras.“ —

Kohtunik K. juures tutvusin ma temaga. Kõik seal olevad neiud ilmutasid minu vastu suurt huvi.

Mina, küüniline, vaimukas, melankoolne, peatasin mõnikord äkki kesk juttu ja vahetisin unistades kaugusse.

„Nüüd mõtleb ta oma Gretale,“ arvasid daamid ja silmitsesid mind aukartlikult.

Nende hulgas oli ka Karin. Temale va-
lasin ma kõik oma espriidi tagavara. Ja
edukalt. 18. juunil sain ma temaga kolmat
korda kokku. Siis tohtisin talle juba sosis-
tada :

„Teie olete teistest hoopis teistsugune,
Karin. Te olete nagu vaikne fjord. Teie
juuresolekul hajuvad kõik valud. Kõik!“

„Ma ütlesin „kõik“.

Karin mõtles — tema ei või Greta Gar-
bot unustada — ja jättis minu kätte oma
käe, mida ma nagu unes pigistasin.

Paar nädalat hiljem ütlesin Henri-
kule :

„Nüüd, mu armas, nõuab minu taktika
suurt lööki! On sul kirjutusmasin kodus.
Mine koju ja kirjuta mulle see siin ilusale
kirjapaberile ja too see mulle.“

Henrik noogutas ja tõi. Kiri oli suure-
pärane ja järgmise sisuga :

Hollywoodis, 11. augustil.

Armas Aage!

Oma viimasele kirjale ei saanud ma vas-
tust. Olin meeletu. Kirjutasin viimaks
Henrikule ja küsisin, mis sinuga on. Tema
vastas, sina olla silmad heitnud ülele neiu-
le Venersborgis. Seda mina ei jõua kanda.
Mõtle ometi, mis kord meie vahel oli. Kui
tahad, loobun ma igavesti rumalast filmi-

misest ja tahan olla igavesti sinu Greta
Garbo.“

Otsisin ühest Stokholmi filmilehest Greta
Garbo allkirja ja maalisin selle tindiga osa-
vasti järele. Siis panin kirja kokku ja kort-
sutasin ta hoolega ära.

Õhtul Enhörningi juures ütlesin siis äkki
Karinale :

„Andke andeks, Karin! Pean minema
hefkeks aeda. Ei jõua täna hulga seltsi
kannatada.“

Kirja olin ma tähelepanematult maha
poetanud.

Kui tagasi tulin, olid Karinil pisarad sil-
mis ja ta ütles :

„Aage, teie olete ühe kirja kaotanud...“

Mul õnnestus punastada ja kahvatada.

„Ah jah — pole tähtis — tänan. Miks
te nutate?“

„Nii on see ometi tõsi . . .“ kurtis ta
tasa.

Lähedat otsust aimates kogelesin ma
tundlikult :

„Mis, Karin?“

„Noh, mis Henrik teist on jutustanud...“

Katsusin kogeledes küsida :

„Mis ta siis jutustas?“

„Et teie olete väga kena inimene ja tõesti
tore poiss, kuid kannatate oletuse all, nagu
oleks Greta Garbo olnud teiega kihlatud...“

Järgmisel päeval lahkusin ma Venersbor-
gist. Henrik abiellus Karinaga. Tema
taktika.

Kuhu rändan?

Ed. Vöhrmann.

*Kuhu rändan, kuhu randun?
Millal lõpeb see?
Juhatage, fargad vennad,
kuhu viib mu tee?*

*Kuhu pöördub minu rada,
minu elukäik? . . .
Kõrgel sõudvad valged pilved,
põleb põuapäik! . . .*

Roosisaar.

Türgi kirjanik **Essad Sabit.**

Järgnev legend on arvatavasti tekkinud 13. aastasajal, kui türgitatari rahvatõug tungis Pontuseni, Krimmi oma alla võttis ja selle poolsaare lõunaosas elutsevad gootid ning greeklased välja tõrjus.

Kui hallil ürgajal türklaste esivanemad Kesk-Aasia rohulagendikelt ja kõrvetest, kõike oma ees võimsalt purustades, läänepoole rändasid, jõudsid nad kõige esmalt suure vee äärde, mis näis olevat ääretu. Legendikud, liivakõrbed ja peaaegu läbi-pääsmatu pillirootihnik piiras selle mere kallast.

Üks osa rändavast rahvast jäi siia elama, kuna teised lääne poole edasi rändasid. Ääretut legendikku katvast ja voogavast rohust läbi rändasid sõjakad ratsakarjad oma virkadel hobustel, kuni jälle jõudsid mere kaldale. See oli väga suur meri, mida täitis rohekassinine vesi, mis päikese kiirte all kiirgas, nagu oleks ta olnud täis safiire ja smaragde.

Siia, lopsakaile rohoväljadele sinetava mere kaldal, asus üks osa türklasi elama. Nende elukoha vastas, ainult kitsast merekäärust lahutatud, mis hiljem täitsa ära kuivas, seisis suur saar, kus nähtavasti inimesed ei elanud. Seal leidis toredaid aasu ja rohulagendikke, mis olid raamitud kõrgele taeva poole tõusvatest mägedest ning varjuandvatest metsadest. Ja selle imetaoliku saare üle valitses saaga järele vägev haldjas, kes pidi elutsema kõige kõrgema mäe, Tshator Daghi, harjal. Tema valitses loomade, metsade ja legendikkude üle, kes elasid seal rahulikus paradisis, kuhu ühegi inimese jalg polnud saanud.

Aga türklased mere kaldal said aja jooksul ikka rikkaks, mitte ainult oma suurte karjade läbi, vaid ka röövkäikude läbi, mis nad ette võtsid põhja poole röövihinuliste kasakate maale. Ja maale tuli araabia kaupmehi; need tõid neile kalleid rõivaid, kuld-ehteid ja juvele. Nii muutus lihtsate karjaste elu ikka jõukamaks. Ja maa rikkaimate meeste tütreid ei teinud enam muud, kui ehtisid endid. Ja hulk neist jõledatest neiudest ei mõelnudki enam abielluda, vaid uskusid oma jõleduses, et võivad igavesti elada sellises logelemises.

Siis ütles ühel kevadehommikul üks neist neidudest oma mänguseltsilistele:

„Istume paati ja sõidame saarele! Seal

olla ilusaid aasu, kus kasvavad ilusaimad ja värviküllaseimad lilled, mille ümber liblikad lendavad. Seal veedame aega mängu, laulu ja tantsuga, sest seal ei näe meid ühegi mehe silmad.“

Ja nad sõitsid saarele ning ilutsesid seal kogu päeva rõõmsas mängus. Põdrad, hirved ja antiloobid, kes aasal sõid, silmitsesid oma suurte, pruunide silmadega imestunult neid võõraid olendeid ning kartsid neid.

Kui aga neid õhtul kavatsesid koju sõita, kuulsid nad äkki õhus suurt kohinat ja üks hiiglasuur kotkas lendas mägestikust nende juurde alla. Ja hiiglalinnu seljas istus tore naine kiirgavais rõivis, pikk eebenipuust kepp valges käes. Ja tema lahtised juuksed lehvisid kiirel lennul ta taga nagu suur must lipp.

Kui kotkas maha laskus, astus haldjas ehmunud neidude ette, kes aukartuses värisedes põlvili langesid. Pahandades ütles haldjas neile:

„Teie jõledad neid! Teie veedate oma päevad tühisel mängus ja möödute allah käsust, mis teid määranud abikaasadeks ja emadeks. Karistuseks jätan ma teid siia ja võtan teid vastu oma lilleriiki. Siin ei pea teie muud vilja kandma kui seda, mida linnud taeva all naudivad.“

Nende sõnadega puudutas ta neidusid oma nõiakepigaga, ja kõik nad muutusid toredasti õitsvateks roosipõõsasteks.

Kodus usti, et neid on sõidul hukkunud. Rooside uimastav lõhn oli aga nii kange, et seda tunda võidi isegi mandril.

See oli nõjutud neidude hing, kuid inimesed seda ei teadnud.

Türklaste hulgas merekaldal oli ka palju poisse, kes oieti enam poisid polnudki, kuid sellegipärast ei mõelnud abielluda. Miks, ütlesid nad, peame võtma enestele abielu-ikke? Kas ei ole poissmees sõdur alati kõige vapram? Ja kasakatemaal ettevõetavail rünnakuil on meil küllalt ilusaid naisi saada!

Ühel päeval aga ütles üks neist sõduritest oma seltsilistele:

„Sõidame Roosisaarele ja toome enestele seal mõne paadi täie roose.“

Vaevalt olid nad aga astunud toredale roosiaasale, kui suur kotkas mägestikust nende juurde alla lendas ja saare valitsejanna nende ees seisis.

Tema ilu oli ülemaaine, aga ta suured,

mustad silmad välkusid nii vihaselt, et need karedad sõdurid ta ette põlvili langesid ja oma näo tolmusse peitsid.

Ja vihaselt ütles neile jumalik valitsejanna:

„Vargad ja röövlid olete teie, allahile vastumeelt, röövlid, kes tunnevad vaid vägivalda ja toorest naudingut ja kes oma käed välja sirutavad vaid teiste meeste naiste järele. Sellepärast olgu vali teie karistus! Ma muudan teie inetuteks ohakapõõsasteks, mis ei kannu vilja, vaid millest igatüks eemale hoidub!“

Ja ta puudutas oma kepiga põlvitajaid. Silmapilk muutusid nende kehaliikmed okalisteks oksteks suurte okastega ja väikeste inetute lehtedega.

Nõnda seisid nüüd tarretud okaspõõsad toredasti õitsvase rooside keskel.

Kui aga meretuul üle saare puhus, siis kummardusid kõik need põõsad üksteise poole, nagu salajasest igatsusest ja ühinemise soovist aetuna . . .

Kui nüüd ka noored sõdurid enam tagasi ei tulnud, ei julenud keegi enam minna Roosisaarele, vägeva haldja riiki.

Nii möödus pool aastasada ja kadunud sõdurid ning noored mehed olid ununenud.

Siis lendas haldjas ühel päeval oma kalju-

troonilt alla oma roosiaeda ja puudutas oma nõiakepiga järjest kõiki põõsaid. Ja need muutusid jälle inimesteks.

Aga vaata! Need olid nüüd raugad, kõik vanemad kui seitsekümmend aastat, valgete juustega ja kortsunud nägudega! Kahetsusepisaraid nuttes silmitsesid nad üksteist tummas kurbuses!

Ja haldjas ütles neile, mitte enam validalt, vaid kaastundlikult:

„Teie kõik, kes allah käsku pole täitnud, ei ole jumalikku inimeses ära tundnud, jumalikku armastust! Teie ei ole taibanud elu mõtet! Sellepärast oli teie elu vildak ja rikutud . . . Teie vaesed vanad piigad! Teie vastu tahan ma olla armulik ja teid muuta roosideks. Nõuda võite iga aasta ikka jälle kadumata ilus ilutseda . . . Teie mehed aga, kes te nüüd enam kuhugi ei kõlba, ei võitluseks ega armastuseks, teie olete süüdlasemad! Minge koju, kus te juba ammu olete unustatud, ja kandke oma elu koormat edasi kuni oma vildaku elu lõpuni!“ . . .

Nõnda rääkis vägev Haldjas, igavese iluriigi igavesti noor valitsejanna, silitas lahkesti antiloope ja linde, kes õrnasti tema juure tungisid, ja lendas siis jälle üles Tshatõr Daghi sinises kauguses seisvale järsule mäeharjale.

Mis tahate sellega öelda?

Tshekhi kirjanik Jaroslav Hashek.

Ühe Ameerika linna elavamal tänaval kohtusid ühel õhtul, kui valitses kõige suurem möll, kaks sümpaatliku välimusega ja raseeritud nägudega härrat. Kui nad üksteisest olid samm eemal, ütles halli tsilindriga härra pehme viltkübaraga härrale:

„Lubage, kas mul juba ei olnud au teiega kõnelda?“

„Ei, ma ei tunne teid, mu härra,“ vastas pehme viltkübaraga härra.

„Imelik,“ ütles teine, küllalt valjult, et möödaminejad seda kuulsid. „Teie tõendate siis, et mind ialgi ei ole näinud.“

„Mitte kordagi,“ ütles esimene härra imestunult.“

„Lubage mulle siis üks küsimus,“ ütles halli tsilindriga mees. „Küsin, miks teie mind kaugusest nii imeliselt silmitsesite?“ Kuna ta neid sõnu rääkis, hakkasid ümberingi inimesed koguma.

„Need härrad on tunnistajad,“ ütles teine, „et ma teid ei silmitsenud.“

„Teie silmitsesite mind, härra,“ ütles esimene väga valjult. „Kui olete gentleman, siis vastake mu küsimusele, miks mind silmitsesite.“

„Ma ei tunne teid,“ vastas teine, „pean teie küsimust ebakohaseks ja . . .“

„Kõnelege lõpuni, mis see tähendab ja...?“

„Katsuge seda,“ ütles teine.

„Teen seda,“ ütles esimene ja löi pehme viltkübaraga härrale sarnase jõuga näkku, et see maha kukkus.

Tõusis määratu kära; mass pidas häbematu kallaletungija kinni, et teda vastavalt karistada. Kuid mahalöödu oli juba tõusnud, seisis vastase ees, keda publik ähvardas lynchida ja ütles rahulikult: „Mu daamid ja härrad, vaadake mu hambaid, ükski ei puudu.“

Ta näitas ümberseisjatele oma hammas- tikku, mis koosnes läikivalt valgeist ham- mastest. „Mu härrad, gentlemen, kuulge ja pange tähele! Mu hambad on kunstlised. Firma Martens & Ko. valmistab tugevaid hambaid, mis on paremad kui ehtsad!“ Siinjuures pani esimene härra oma käe teise käsivarrele ja mõlemad hüüdsid koos: „Soo- vitame teile Martens & Ko. firmat, mis val- mistab parimaid, kunstlikke hambaid!“ Siis eemaldusid mõlemad rahulikult, süü- dates paberosse.

* * *

Selle päevani olid firma Martens & Ko. mõlemad äriteenijad head sõbrad olnud. Kuid kui nad selle stseeni järele läksid restoraani end karastama, sattusid nad raha- asjus tülli.

„Wilhelm,“ ütles teine, „siin on sulle kolm dollarit . . .“

„Saan veel kaks, John,“ ütles Wilhelm. „Sa tead ju, et Martens & Ko. maksab viis dollarit päevas.“

„Õige,“ ütles John. „Kuid sa võlgned mulle eilsest saadik kaks dollarit.“

„Ma ei tea sellest midagi,“ ütles Wilhelm.

„Wilhelm,“ ütles John närvlikult, „kas sa ei mäleta enam, et laenasid nad mult, enne kui end purju jõid?“

„Ma ei olnud purjus,“ kaitses end Wil- helm. „Sina olid purjus.“

„Hüva,“ ütles John. „Sa olid kaine ja ei laenanud kolme dollarit. Sa võtsid nad.“

„Õige, kuid võtsin ainult oma raha, John, sest üleüle tõmbasid sa mu taskust pabe- rossipitsi, mis maksis kaks dollarit.“

„Härra Wilhelm, teie valetate!“

„Härra John, teie varastate!“

„Joodik!“

„Neeger!“

Restoranisustus imelik toon, mida Wil- helm selgitas sõnadega: „Selle kõrvakiilu eest, härra John, õiendame arved.“ Ja firma Martens & Ko. äriteenijad lahkusid vaenus.

„Mu härrad!“ ütles Martens järgmisel päeval, kui endised sõbrad ilmusid firma büroosse, „meie osanik, härra Warren, oli vaimustuses, jah, võin öelda, suure vaimus- tusest selles reklaamstseenist, mida mängi- site eile õhtul 5. avenuel nii hiilgavalt. Täna kannata meie reklaamstseeni kell 7 kuuendal avenuel ette. Mängige võimalikult loomulikult. Olen juba rääkinud politsei- presidendiga, kes lubas teile ei mingisuguseid tõkkeid teha, kuna ta asja ei pea seadus- vastaseks.“

* * *

Ja nii juhtus, et kell 7 õhtul kohtusid kuuendal avenuel härra Wilhelm hallis tsi- lindris ja härra John pehme viltkübaraga.

Warren, härra Martensi osanik, oli veel suuremas vaimustuses kui eelmisel päeval, sest Wilhelm oskas imehästi oma hääles tõesti ärritust näidata.

Stseen arenes täitsa loomulikult.

„Te tahate, öelda, et teie ei kavatse end minuga määrada!“ ütles Wilhelm Johnile, kui oli lõpetanud oma juba tuntud lause: „Ma ei vasta sellele küsimusele, sest . . .“

„Ma ei öelnud seda,“ ütles John. „Kuid..“

„Mis mõtlete sellega?“

„Mitte midagi, härra!“

„Sõna „härra“ ütlesite iseäralise rõhuga!“

„Ma ei tea sellest midagi!“

„Ärge mind kauemini oma juuresolekuga tülitage!“

„Võin seista, kus tahan, kuigi . . .“

„Sõna „kuigi“ on haavav, härra!“

„Haavav? Ma ei mõista seda!“

„Mis tahate selle lausega öelda?“

„Mitte midagi, igatahes . . .“

„Mis tahate sõnaga „igatahes“ öelda?“

„Suurepärase,“ hõiskas härra Warren, firma Martens & Ko. osanik, inimhulga selja- taga, mis ümbritses tülitsejaid.

„Sõnaga „igatahes“ tahtsin öelda,“ vastas John. „et olete eesel, härra!“

„Imetore,“ hõiskas härra Warren teist- kordselt, sest Wilhelm keeras veel elava- malt kui eile käised üles.

„Te vastutate selle eest, härra!“ mõirgas Wilhelm Johnile.

„Hüva,“ vastas John. „kordan, et olete eesel!“

Seal tormas Wilhelm Johni kallale, lõi ta maha ja peksis teda nagu meeletu, hüü- des: „See on eilse kõrvakiilu eest, sa varas!“

„Appi,“ karjus härra Warren politsei- niku kõrva, kes vaatas rahulikult pealt.

„Palun, astuge vahele!“

„See on lubatud reklaamstseen,“ vastas kordnik naeratades. „Härrad mängivad väga loomulikult.“

* * *

Päev hiljem seisis ajalehis järgmine teadaanne:

„Allakirjutanud politseiavalitsus keelab tu- levikus reklaamstseenide korraldamise ära, kuna ühe sarnase kestel arsti tunnistuse järele härra John, firma Martens ja Ko. äriteenija, härra Wilhelmi käest, kes on sama firma äriteenija, sai raskesti vigas- tada, kusjuures härra Johni kunstlik ham- mastik täielikult purunes.“

Rikkaim mees maailmas.

Euroopas arvatakse, et Ameerika kui ookeanitagune maa maailmas kõige rikkam on. Seal osati äri teha, seal oli olemas palju tooraineid ja odavat tööjõudu, nii et määratud varandused ruttu, tihti juba mõne aastaga, üksikute ärimeeste kätte koondusid. Rockefeller, Ford, Mellon, Morgan on, et üksikuid nimetada, sellised dollarikuningad.

Siin oli rikkus kaine rehkenduskunsti tulemus, millesse segunes ka portsjon õnne spekulatsioonis. Enne oli asi olnud teistsugune. Siis oli rikkus Euroopas muinasjutt. Küll leidis Euroopaski Rothschilde, kuid nende rikkust osati veel arvudes väljendada. Fantastlikuks muutus rikkus alles siis, kui kuuldi india vürstide varandusest ja hommikumaise võimu pillavast toredusest. Juveelid ja pärlid, kuldseid, kalliskividega ilustatud mõõgad ja nõud, kallid riided, luksuslikud peod ja söömingud ja kojasetskonna ning teenijate hulgad — nagu muinasjutt 1001 ööst paistsid need teated meile.

See möodus näiliselt, kui tekkisid kassaraamatud, registreerimismasinad ja kursisedelid. Näiliselt — sest nüüd tuleb huvitava uurimuse järele kogu maailma üllatav teade, et mitte Ameerikas, vaid ikka veel Indias elab kõige rikkam mees, et mitte Ameerika, vaid Suurbritannia kõige rikkamate miljardärade maa on. Ei ühelgi ameerika pangahärral ega suurtöösturil pole nii palju varandust kui ühel india vürstil, nimelt Haiderabadi nizamil, kes valitseb Hindustani poolsaare üle, kus on 13 miljonit elanikku; see mees on rikkaim mees maailmas. Umbes kaheksa miljardi krooni! Nizami riigi- ja kroonijuveelid on määratu-

Rändur.
Zeiss Ikon foto.

mad, aga teada on, et tema varaaidas seisab kullakangides ja kullas kaks miljardi.

Hommikumaise uhkusega reisis see india vürst hiljuti Delsisse erarongis, milles 20 pullmannivagunit, ja neli rongi järgnesid pakkidega. Vürstil on 400 autot ja tema loss, millel aastal ümmarguselt 160 miljonit krooni sissetulekut ja milles 60 ruumi, ehitati kuue miljoni krooni eest.

Ilma oma dominioid rikkuseta ei seisaks Inglismaa küll mitte maailma eesotsas, aga Briti saar oma 590—600 multiljonäri-ga jääb ometi Euroopas kõige rikkamaks maaks. Vestministri hertsogi rikkust üksi hinnatakse 400 miljonile. Muidu ei ole kõige rikkamad inglased mitte aristokraatide hulgast, vaid töösturite keskel.

Reeder sir John Ellermanni varandust hinnatakse 390—400 krooni miljonile. Vendale Solly ja Jack Joeli varandus on tulnud Lõuna-Aafrika kaevandustest, ja lord Iveaghi miljonid õllefabrikutest. Rikkamatest nimetame veel Aga Khani, lood Derbyt, Melehetti, Devari ja Mountbattenit.

„Rothschildi miljonid“ on kogu maailmas vanasõnalikud. Aastakümneid on selle kuningliku pangahärra perekonna liikmeid kui prantsuse panga valitsejaid arvatud kõige rikkamateks prantslasteks. Kuid ajad on muutunud. Prantsuse auto- ja sõjatööstus on loonud André Citroeni ja Louis Renault, kes juba ammu Rotschildi on oma varju jätnud. Citroeni arvatakse Prantsusemaal „Fordiks“, kuid lahendamata mõistatus on veel, kumb neist rikkam on, tema või Renault. Kuid kumbki neist ei saa võistelda Francois Cotyga, kes valmistab parfüümi ja viimase 40 aasta jooksul on tõusnud Prantsusmaal finantsvõimuks. Kuna see korsika selfmademan kui ajalehtede väljaandja ja „Figaro“ omanik ka poliitilise võimu omab, siis tuntakse teda kõikjal.

Vähem teatakse aga, et Coty tänapäev teises suunas töötab. Kuna nüüd ta poeg isa parfüümiabrikuid juhib, teeb Coty vanem tegemist heategevusega. Tema annetused heategevaks otstarbeks on tõusnud juba 20 kroonimiljonile.

Üks rikkamaid mehi Euroopas arvati olevat rootsi tikumagnaat Ivar Kreuger. Tema käes oli 30 riigis 250 tikuvabrikut ja ta produtseeris 90 protsenti kogu maailma tuletikkudest, kuid nüüd selgus, et kõik ta ettevõtted olid vaid blöff, Domineeriva sei-

sukoha maailmas omab Boliivia tinakuningas Simon Patino. Iga konservikarbiga, mis majaproua avab, saab Patino rikkamaks. Kolmkümmend aastat tagasi oli see töösturkuningas maksuinspektor La Pazis. Praegu on ta Boliivia saadik Pariisis.

Kõige rikkamaks itaallaseks arvatakse krahv Guisepppe Volpit, kui mitte arvesse võtta kuninga varandusi. Tema varandust hinnatakse 500 miljonile liirale.

Hispaanias on kõige rikkam mees Juan March, kes pärit on Balearide saarelt. Poolas on rikkaimad krahv Potocki ja vürst Radzivilid, Budapestis 29-aastane Paul Esterhazy, Austrias vürst Lichtenstein, Tšehhoslovakkias saapavabrikant Bata ja söekuningas Ignaz Petshek, Belgradis Artur Drach, Kumeenias Dinu Mihail. Kes seda Eestis on, pole mul teada.

Hüvarooga ülearu.

Abielurahvas leiab iga aasta, eriti ühisel puhkeajal, kui vähe aega neil aastast muul ajal on üksteise jaoks. Naised ilmutavad siis nagu tasakaalustamise otstarbel kõrgendatud hoolekande vajadust, valavad sellega abikaasa üle, kes siis abitult seisab naise liialdatud emainstinktide ees. Vahetpidamata manitsev vana ja noor naine on juba otse tüübiks kujunenud. Kui vanem naine usub oma meest alati vaja olevat hoiatada tõmbetuule või toitude eest, mis talle eriti hästi maitsevad, siis tunneb noor naine jälle mõnel teisel alal hirmu. „Sa viibisid juba küllalt kaua päikese käes.“ „Palun, ära uju liig kaugele merele.“ „Vaata sellel kaljul ette“ ja teised sellised sõnad ilmutavad alati ta valvelolekut mehe hea käekäigu eest. Mõnikord, kuid palju harvemini, hoiatavad ka mehed oma naisi niimoodi, kuid see ei avalda nii teravat muljet, sest naine ei tunne sellist tähelepanu, isegi kui see on pisut liialdatud, tülitusena, vaid ennem võtab ta selle mõnususena vastu, ainult väga iseseisvad naised kannatavad selliste hästimõeldud manitsuste all.

Mehe võib aga naine oma vahetpidamata hoolekandeavaldustega otse naeruvääriliseks teha. Enamasti on mees küllalt nii vana, et üksi teab, mis talle on kasulik ja mis kahjulik. Muidugi juhtub, et ta mõnikord esimestel päevadel liig palju päikest saab ja siis veidike palavikku põeb. Aga see õnnetus pole esiteks sugugi nii suur, et ta sellest igal tingimusel peaks loobuma, teiseks lasevad mehed enestel enam pisut nahka kõrbed, kui kuulata õrna naise vahetpidamata manitsusi koondunud supelvõõraste keskel. Teatud määral armastab iga mees, et naine ta eest hoolitseb, kuid see hoolekanne ei tohi kujuneda niisuguseks, et ta mehe teeb naeruvääriliseks. Seda

peab hoolitsev naine alati meeles pidama. Liialdatud hoolekanne naise poolt võib

Foto M. Önnis.

Aleksander Teetsov,

Pärnu „Endla“ teatri näitejuht, pühitses 15. mail oma 25-aastaselt lavategevuse juubelit. Sel puhul mängiti „Endlas“ Maif Metsanurga uut näidendit „Haljal oksal“, kus juubilar esines ärimees Vasara osas.

A. Teetsov sündis Pärnus 1891. a. Tundes juba koolleas suurt huvi teatri vastu, esinedes järjekindlalt k. s. „Valguse“ näitetrupis, kust hiljem siirdub Pärnu Eesti teatrisse. Hiljemalt juba juhib ta „Endlas“ noore näitetrupi tööd, ning täiendab end näitekunstis „Vanemuise“ teatris, kust pöördub tagasi „Endlasse“ juba kogenenud ja hea kooli saanud näitlejana ja näitejuhina. 1916. a. asutas A. Teetsov Tallinnas Draamateatri, olles seal näitejuhiks, ja 1927. a. peale on ta jälle Pärnus „Endla“ teatri direktoriks kuni tänaseni.

mehe tuju väga halvasti mõjutada. Sest ükski täisealine inimene ei salli, et temaga kui lapsega ümber käiakse, teda manitsetakse ja hoiatatakse. Sellist meest hakatakse kahetsema. Kuid ükski mees ei taha oma tuttavate keskel kahetsuse osaliseks saada. Kui ta ennast enam muidu ei saa

aidata, siis muutub ta tujukaks, pahaseks, tusaseks, ja naine, kel mehe vastu ainult head mõtted, on meeleheitel; mispärast ta mees, kes teiste vastu alati lahke, tema vastu nii tujukas on. Iial ei mööna naine, et ta ise selles süüdi on. Sellepärast argu jagatagu mehele iialgi — hüvarooga ülearu!

Kes meie järel tulevad.

Saksa kirjanik *Thea von Harbou* romaan,

10

„Näed, kuidas su ema sind armastab?”

„Kirjutan sulle salaja ja palun sind meie juure tulla, et su ema meie juure saaks jääda.

„Kirjutan öösel omas kambris ja homme õhtul lähen maanteele ja katsun vana kirjakandjat tabada.

„Tahan sind igapäev oodata. Tule varsti.

„Liise Henssen ütles küll, et sa tulla ei tohi, kuna oled süüdi, et Dieter, ta vend, ära on jooksnud. Kuid ma ei usu teda. Olen kindel, et sa olid talle hea sõber.

„Ma ei salli Liise Hensseni. Kas sallid sina teda?”

„Nüüd kleebin kirja kinni, muidu kirjutan veel kogu järgmise päeva.

„Kas tuled varsti?”

„Sind tervitab südamest su väike õde.

Friede Dorp.“

Nüüd oli kogu tuba täis punast valgust.

Ja Mut Hollander istus ikka veel ja vahitas väikseid sedeleid, mis moodustasid selle kirja.

Kuid õiguspoolest nägi ta ainult ühte lauset. „Mu isa on talle sinu heaks raha andnud.“

Oh! Oh! . . .

Mut Hollander pani käsivarred lauale ja surus hoigega pea nendesse.

„Mu isa on talle sinu heaks raha andnud . . . ja selle eest lubas su ema Dorpi tallu tulla ja sinna jääda . . .“

Klaus Dorp — see oli teda riietanud, söötud ja kooli pannud! Tema rahaga oli ta ostnud raamatuid, rõõmusid! Leiba, mida ta söi, kuub, mida ta kandis, teadmised, mis ta haritlaseks, õilsaks olid teinud — kõik võlgnes ta sellele mehele . . .

Või ei — mitte talle!

Emale!

See oli tasanud.

Maksnud oma väärikuse, oma auga . . .

oma töö ja vaevaga hommikust õhtuni, iga piinarikka mõttega, mis tuli talle ta kohutavas üksilduses . . .

Ja tema . . . ?

Mut Hollander kargas üles ja jooksis toas edasi ja tagasi nagu kinnipüütud loom puuris.

Kuidas oli ta ema selle eest tänanud?

Mis oli ta talle teinud!

Tõsi, ta ei olnud midagi teadnud — ei võinud midagi teada — ema häbelik armastus kannatas pigemini ta pimedat toorust, kui et paljastas talle oma suuruse.

Jah — väikesel Friede Dorpil oli õigus . . . ta ei olnud teadnud, et ta ema teda nii väga armastas. Ta ei võinud aimatagi, mis hinda ta tasus poja tuleviku õnne eest.

Kuid seda tundis Mut Hollander sel tunnil: saavutus ei olnud hinda väärt. Ei, ei, mingisugused maailma teadmised ei vääri- nud sarnast hinda!

Vihane häbi roomas üle ta keha ja hinge.

Sarnane oli tee maailma kuningriiki!

Ta ema! Ta oma ema!

Ta viletsus, ta häda, ta süü tasandasis pojale teed!

Ja ta ei teadnud seda — ei mõistnud seda arvatagi! Ta läks ja lõi emale vihaste sõnadega näkku . . .

Seda oli ta teinud — jah, seda!

Ta läks ukse juure, lükkas riivi ette ja keeras võtme kaks korda ringi.

Ta ei võinud võõraid inimesi näha — ta ei võinud nende ette astuda praegu.

Ta vaatas oma raamatuid . . . seal oli mõnigi, mille ta näljased poisisilmad olid leidnud õpetajamaja pööningul ja mis nüüd tolle mehe raha eest oli tema omaks saanud.

Talle meenus päev, mil ta Hannes Hensseni käe kõrval oli astunud ema ette ja mil vaimulik oli täis rõõmsat lootust tulevikku.

Ta nägi ema enese ees seisvat sel silma-

pilgul. Ta nägi ta emauhkuse sädelevat rõõmu ja kuulis kibedat sõna: „Mul ei ole raha . . .“

Ja kõik tunnid, mis järgnesid, said elavaiks, ta nägi oma tüdimust, oma paha-meelt, oma ükskõiksust . . . ja kuidas ema end ehtis tol pühapäevahomnikul, kui õo oli veetnud mehe haul.

Ja kuidas ta tagasi tuli, heldelt, lootusrikkalt . . .

Ja kuidas ta Muti õpetas saatust õnnistama, mis täitis ta ülima soovi . . .

Jumal, Jumal, Jumal . . .! Kuhu läksid ta mõtted!

Ta oli voodisse heitnud ja kurb päev möödus aegamööda.

Ta seisis kuristiku ees ja pidi silmad sulgema, sest tundis, et kukub, kui märkab sügavikku. Ta sirutas käsivarred meeleheitlikult toe järele, lahke käe järele, mis teda tormi tundidel hoiaks.

Saatust! . . . mis oli talle saatust?

Miks andis ta talle selle ahne janu teadmiste järele, miks hinge külluse, mis tahtis kogu maailma mõista, miks need rikkad anded, kui ta neid tohtis kasutada ainuüksi sarnase hinna eest?

Mis pidi ta oma eluga peale hakkama?

Kas pidi ta ikka veel ema viletsuse vereprotsente vastu võtma — või pidi ta ise alatuks saama, kuna võttis neid teadlikult?

Pidi ta poolel teel tagasi pöörama ja ema ohvri väärtusetuks tegema? Et see oleks asjatult raisatud piinavaks mälestuseks?

Mis pidi ta tegema? Mis pidi ta tegema?!

Ta lebas kummuli ja pani käed kuumas palves kokku.

„Issand Jumal!“ palvetas ta hingeahastuses. „Issand Jumal, kingi mulle sõber! Kingi mulle sõber, Issand, mu Jumal!“

. . . Tuli õhtu ja õo.

Kui Mut Hollander tõstis pea sasiitud padjust, uskus ta, et on pimedaks jäänud. Sest toas valitses sügav pimedus. Lamp oli kustunud.

Kuid ta ei tahtnud kauemini pimedusse jääda.

Ta tahtis näha valgust — või ta kaotas mõistuse.

Ta hambad lõgisesid. Ta yankus toast kotta, kobas mööda seinu edasi nagu joobnu ja tõepoolest, sel päeval oli ta kannatuste karika lõpuni tühjendanud.

Ta ei teadnud, mis oli kell. Kogu maja oli surnuvaikne.

Mitte ühestki uksepraost ei paistnud tulekuma.

Ta seisis nagu hauas.

Seal haaras teda üksilduse meeleheide nii metsikult, et ta kauemini ei suutnud kaaluda, vaid kobavate kätega järgmise ukse pihta koputas, et kuulda vastuseks inimlikku häält, et teada, et ta ei ole üksi, ihuüksi õös.

Ta koputas. Veel kord. Ta ei kuulnud ainustki häält. Ta kobas järgmise ukse ja raputas seda. Ta arvas, et sissestüüril on tunne nagu tal.

Ta surus lingi alla; see andis järele. Ta astus üle läve.

Raske iiriselõhn, mis teda vastu võttis, näitas talle, et ta seisis majatüüe toas. Ta kuulis kõrvaltoas kahinat. Neiu unine hääl küsis: „Kes seal on?“

Ta ei suutnud vastata. Inimese lähedus mõjus temasse nii lunastavalt, et ta seisatus tummalt ja värisedes.

Neiu hääl küsis teistkordselt, hirmust lämbunult: „Kes on seal?“

Ja siis helises kuskil kell, helises lakkamata. Ja vahele kostsid kriiskavad hüüded: „Appi! Appi! Appi!“

Kogu maja ärkas ja täitus käraga.

Preili Helene ilmus oma magadistoa lävele, küünal käes, öökuub seljas. Ta moon-dunud näo ümber ripnesid juuksesalgad.

Kui ta nägi Mut Hollanderit oma toa uktsel, karjatas ta. Kuid siis tundis ta tema ära ja meeletu hirm ta joontes muutus vihaks ja uudishimuks.

„Sina . . . kuidas sattusid sina siia? Mis tahad siit? Mis otsid mu juurest sarnasel ajal? Sa oled vist purjus, mu poisu?“

Mut Hollander vahtis talle näkku nagu nähes teda esmakordselt.

Talle ei jäetud aega meelemärgusele tulla. Igalpool kisti uksi lahti ja paisati kinni. Doktor Mattenberg ja ta abikaasa seisis äkki ta kõrval nagu tahtes kaitsta vihast tütar.

Mehes kees viha nagu pigi pajas. Ta ägas ja neelatas pooled sõnad alla.

„See on su viimane tegu!“ karjus ta meeletult. „See on viimane lugu! Võtsin su kerjusaha eest majja — hellitasin sind nagu oma poega — juhtisin, kasvatasin ja õpetasin sind nagu poega . . . ja tasuks selle eest muutud sa päevavargaks, laiskuriks, maanteekaabakaks . . . sa ässitad oma ausameelse sõbra mässule ja vead ta õnnetusse, nii et tunnen külmavärinaid, kui mõtlen tolele õnnetule . . . ning nüüd tahad sa mu last teotada ja hiilid salaja nagu varas öösel ta kambrisse . . .“

„See ei ole tõsi,“ vastas Mut kardetavate silmadega.

„Kas tahad veel salata, sa häbitu jõmpsik, kuna ise su kinni püüdsime? Sa ei ole väärt, et raiskaksime su pärast sõnu! Häbematu ja arg, need omadused kuuluvad kokku! Kuid Lubiini teadete järele ei oleks võinudki sinust paremat oodata, sa — tänava-tüdruk poeg!“

„Ah — !!“

Mut Hollander mõingas. Siis kriiskasid naised: „Mut, Mut, ära tee talle midagi! Jumala pärast ära tee talle midagi, Mut!“ Kuid see oli end juba kogunud.

Ta oli vastu seina langenud; seisis nüüd ja surus käed käsivartesse nagu tahtes end niiviisi aheldada.

Ja kui ta nägi meest enese ees nagu ti-ge-dat, peksasaanud koera, kes end liigu-tada ei julge — ja mõlemaid naisi, kes hoidsid mehest kinni, mõistsid tas selle tunni hullumeelsust.

Ta naeris.

Ja naer muutus nuuksumiseks ja raputas hääletult ta keha.

„Teie ei tarvitse karta,“ ütles ta. „Ma ei tee teile midagi. Mu kätest oleks kahju. . . Lähem kohe, siis võite rahulikult magama heita. Kuid ütlen teile veel, mis mulle te-gite . . . teil on mõrtsukatöö südametun-nistusel . . . alatu, arg mõrtsukatöö . . . Te surmasite minus midagi . . . Kas teate, mis? — Jumala! . . . Teie tegite seda ainsa sõnaga. Võite selle üle uhke olla. . . Kisen-dasin sügavaimast südamest Jumala poole, et ta saadaks mulle sõbra, kes mind aitaks sel pimedal ööl. See oli ta vastus. Ma ei palu enam sõpru. Mitte iialgi enam . . . Head ööd.“

Ta sulges ukse ja läks mööda pimedat koda edasi. Paljaspäiselt nagu oli, tahtis ta ma-jast lahkuda. Kuid siis meeletus talle, et üleval toas lebas laual Friede kiri. Ta tõi selle ja pistis ta värisevate sõrmedegs tasku.

Läks siis pimedasse, tühja öösse.

Väljas hulus torm.

Taevas oli pime.

Üksikud vihmapiisad löid talle raskelt näkku.

Ta läks aeglaselt läbi inimtühjade täna-vate.

Kuid kaitsvad müürid jäid varsti selja taha ja nüüd vingus torm Mutile näkku ja ta pidi tublusti võitlema, et edasi saada. Selles võitluses ärkas ta endine jõud. Ta ajas end sirgu ja sammus tormile vabalt vastu.

Ta pea kohal, maanteel, sumisesid traa-did nagu tuulekandle pingutatud keeled.

Puud öötsusid ja ägasid.

Määratu viis kostis selle öö rändlaulus. Tule! mõtles Mut Hollander. Tule! Torm on vajalik! Torm toob vihma. Ka vihm on vajalik. Ja torm kihutab pilved eemale. Ja siis tuleb päike.

See tarkus on vana nagu maailm ja ta õppis seda tormiööl.

Nüüd oli see tähtsam kui raamatute tead-mised.

Jah, päike tuleb.

Veel mitte. Ka mitte varsti. Kuid ta tu-leb.

Kui Mut Hollander külasse sisse käänas, oli hommik. Läänes kerkisid hallid õhumä-gestikud, kuid idas oli taevast nagu haljas järv ning kannikujulised, pikad, kitsad pil-ved purjetasid seal ja hõõgusid punakalt ja kuldsest.

Küla oli veel vaikne.

Ainult kuked kiresid.

Ka Dorpi talus olid luugid alles akende ees. Puhtalt, jõukalt ja heledalt lebas talu ja magas terve, tugeva töö und.

Mut Hollander istus lävele ja ootas, kuni kuulis samme majas. Koputas siis uksele.

Ja ema avas talle.

Ta ei ehmunud, kui nägi poega.

Mut tuli ta juure. Ja sellega oli kõik korras.

„Ema,“ kogeles ta ja sirutas käed välja. Ema tõmbas ta kaenlasse ja Mut pani käsi-varred ta ümber ja nuttis nagu laps.

Ema ei küsinud, ei seganud teda. Ta hoidis poega rinnal ja silitas ta juukseid soojade kätega.

„Tule,“ ütles ta. „Oled väsinud. Oled pika tee teinud, mu poiss. . . Puhka nüüd!“

21.

See oli kibe talv.

Maa oli sügavasti külmanud, kuid lund oli küllalt, et orast kaitsta — sädelev päi-kesepaiste vaheldus tormidega.

Küünlapäeval päike end ei näidanud, vastlapäeval sulas lumi ja pööripäeval olid kirsipuudel paksud, kollased pungad.

Peen, niiske soojus oli rahulik õhus.

Oli aeg, mil noortelt huultelt tulevad õrnad viisid, mil puuduvad sõnad, mis aga luulelistes peades päeval ja öösel kõlavad nagu esimene linnulaul. Oli aeg, kui poisid sammuvad sirgelt ja vaatavad pilvede poole, kuna neidude unistavad silmad on maas, nagu lootes leida igal sammul va-randust.

Ja nad leidsidki.

Oli külviaeg.

Mut Hollander tahtis Klaus Dorpi põllul suvevilja külvata.

Peremees oli selle oskuse talle kätte õpetanud ja vaatas rahuloleval pilgul saledale noormehele järele, kes koiduajal talust sammus.

Friede seisis piimakeldris ja kooris piimapütte. Ta nägi Mut Hollanderit mööduvat ja hüüdis talle tervitussõna järele ja et ta põllule tuleb talle einet tooma. Mut pööras pea ja igauks võis näha, et Mut Hollanderi nägu oli pruun ja et ta rahulikud silmad rõõmustasid kevade üle. Ainult ta suu üm-

„See on laste pärast,“ ütles ta veidi aja pärast raske rõhuga. „Nad ei tohi piinleda valeettekujutuste all.“

„Nii on hea,“ ütles Marlen.

„Ja ma tahan,“ jätkas mees, „et Mut õpib mulle silma vaatama, ilma et tema omad hakkaks välkuma.“

„Täna sind selle eest,“ vastas naine.

Klaus Dorp läks ukse poole.

„Ära mind täna,“ ütles ta. „Kuid ühte tahaksin sinult teada: On see ainult ohver, mille tood lastele?“

Marlen raputas pead.

Kaitsevæeosade rongikäik Tallinnas Invaliidide päeval 8. mail s. a.

ber oli endine, janunev joon; kuid see kadus, kui ta kõneles Friedega.

Mõlemad mõistsid üksteist hästi.

Klaus Dorp kuulis, kuidas avati uks, ja teadis, et Marlen sisse oli astunud. Kuid ta ei pööranud pead. Marlen tuli ta juure ja mõlema silmad peatusid ilusal noorusel väljas.

„Marlen,“ ütles Klaus Dorp, „kas tahad mu naiseks saada?“

„Jah,“ vastas see, viivitamata silmapilgugi, sest ta teadis nagu ikka, mis teine mõtles ja see küsimus oli juba tuhat korda läbi ta mõtete läinud.

Peremees ei olnud muud vastust oodanudki, ta noogutas ainult.

„Ei, Klaus — see ei ole ohver.“

„Ja see ei ole sulle raske?“

Marlen vaatas talle otsa. Kaua, väga kaua. Ja naeratas siis.

Ta oli imeilus selle naeratusega.

„Ei, Klaus — see ei ole raske.“

„Siis on asi korras,“ ütles Klaus Dorp ja läks toast.

Kuid sel päeval jäid sulased ja tüdrukud mõnikord imestunult töö juures kuulutama.

Nii kaua, kui mäletas inimene, ei olnud keegi Klaus Dorpi laulma kuulnud.

Täna sammus ta ümisedes läbi rikka talu ja kõnetas igauhte hea sõnaga.

Ta patsutas hobuseid seljale ja sügas

lehmi ning isegi rumalad elajad imestasiid ja vahtisiid heasüdamliste mõistmatute silmadega peremehe otsa.

Jah, see päev oli Dorpi talus ilusti alanud ning näis, et kõiki ootab hele tulevik.

Kõige õnnelikum oli siiski Friede.

Kui ta umbes kell kümme põllule läks, kus Mut külvas, tundis ta headmeelt, et kandis rasket korvi käes, muidu oleks ta rõõmu pärast õhku tõusnud — kõrgele sinisesse taevasse . . . ja ta tahtis nii heameelega maakerale jääda — sellele lõhnavaile, imetoredale maakerale!

Ta silmas Mut Hollanderit juba kaugelt ta säravalt valgete särgikäiste ja sinise põllega ümber puusade, kuidas ta laialt ja aeglaselt üle pruuni maa astus, külvates ühesoodse hooa, nagu teda oli õpetanud Friede isa.

Friede ei tahtnud segada; sellepärast istus ta vana pirnipuu alla põlluservale, pakkis söögi välja ja ootas kannatlikult, milal Mut teda näeb.

Tal oli nii hea tunne, et tahtmatult käed kokku pani. Ta armastas kogu maailma ja ta armsad, naeratavad huuled tahtsid tänada või vähemalt häid, õrnu sõnu öelda. Kuna ta süda aga liig tugevasti löi, kartis ta kõneleda ja teretas Mut Hollanderit ainult käepigistusega, kui see üle põllu ta juure tuli ja maha istus.

See rahulolev vaikus kestis nii kaua, kuni Mut sõi. Alles kui ta valmis oli, pikali heitis ja käsivarred kukla taha pani, algas tütarlaps õnnest heliseva häälega: „Mut, tahan sulle midagi imeilusat jutustada!“

Mut tõstis silmad ta suu juure ja naeratas. Ta teadis, et Friede niiviisi katkestab vaikuse. Sest Friede Dorpil oli ikka midagi ilusat jutustada ja ta tegi seda erilisel viisil, mis väiksed sündmused tegi tähendusrikkaks ja üle halli argipäeva puistas pidusära.

„Jutusta, Friede.“

Friede vastas lihtsalt: „Su emast saab mu isa naine.“

Mut Hollander ajas end püsti. Sulges siis silmad ja hingas täie rinnaga.

„Nii on hea,“ ütles ta ja tundis, kuidas ta elult langes raske, halvav koorem.

„Kas rõõmustad?“ küsis tütarlaps ettevaatlikult.

„Jah, Friede.“ Ja tütarlaps tundis neis suure, sooja õnne südamelööki.

Ta pani uuesti käed rüpes kokku ja surus neid tugevasti, sest muidu oleks ta valjusti hõiskama pidanud.

Alles tüki aja pärast ütles ta sügavate,

unistavate silmadega: „Mõttele ometi, Mut! Nüüd saan su väikeseks õeks . . .“

Ta hääles laulis rõõm.

Ning näis, et see puhas toon leiab vastukaja päikesepaistelises õhus, et imeilus kevadaevas muutub kupliks, milles see toon edasi hõljub, et kogu lai maailm sellest hõbetoonist rõõmu tunneb.

Noormees ja tütarlaps vaatasid üksteisele kaua otsa, nagu ei oleks nad teineteist veel hästi näinud. Nende meel oli tõsine ja õnnis ja nende noored südamed olid täis vaikust ja pühalikkust. Friede armastas Muti, kuna see oli Marlen Hollanderi poeg. Ja Mut nägi Friede nooruslikku armastust ja ta magusat usaldust; teda valdas sügava, puhta õrnuse vool.

Ta võttis aralt tütarlapse käe.

Nad kummardusid ja suudlesid üksteist.

„Mu armas, väike õde,“ ütles Mut tasa ja peaaegu aukartlikult. Sest Friede näis talle kirjeldamata ilus ja ta ei mõistnud, et Friede kuulus talle.

Ta silitas tütarlapse kätt, tõstis siis selle oma pruuni pale juure ja lebas vaikselt pehmes päikese sädeluses.

Ta tahtis Friedet tänada, et ta oli nii ilus, nii puhas, nii helde — tahtis teda tänada, et ta silmad olid nii tumedad, et ta suu oli nii punane ja pehme, et ta naeratus oli nii õnnestav.

Kuid ta ei tundnud ainustki sõna, mis oleks küllalt õrn olnud selle kevadise hommikutunni jaoks, ja sellepärast vaikus ta ning surus ainult Friede kätt oma õhetava pale vastu.

Nad ei kõnelenud enam ja ei suudelnud teistkordselt. Nad hoidsid üksteist käest ja vaatasid üksteisele imestunud, unistavatesse silmadesse.

Siis läks kumbki tööle.

Friede võttis korvi ja läks koju.

Kui ta tagasi vaatas, sammus Mut Hollander jälle pruunil põllul ja ta peost langesid kuldsed terad laias kaares . . .

Friede oli õnnelik.

Kaunid kevadpäevad möödusid talle rõõmsalt ja igauks oli uus lill pärjas, mida ta kandis nägematult noorel otsaesisel. Friede õitses. Ta näis üle öö kasvanud olevat ja kandis pead teadmatus väärikuses kõrgemalt kui lapseliku alandlikkuse päevil. Kui ta tuli tuppa, levis temast valgus ja värskus ja kes tast möödus, naeratas nagu oleks saanud kingituse.

Ta oli niivõrd oma süütusse õnne vaibunud, et ta tähelegi ei pannud, et Mut Hollanderi silmad tõsiselt vaatasid. Sest Friede

läheduses olid nad heledad. Kuid kord ei märganud Mut, et Friede teda vaatas, ja tütarlaps nägi, et Mut salaja kannatas.

Ta süda läbis ta peen, valus piste. Sest ta arvas, et Mut on õnnelik nagu ta ise.

Kuid siis ärkas tütarlapses mure ja ta tahtis teada, mis Mut varjas temale ja emale. Sest Friede vali tõemeel ei sallinud varjamist. Ja et Mut vabatahtlikult sõnagi ei öelnud, otsustas Friede küsida, miks ta silmad nii tõsiselt vaatavad.

Ta läks enne tööloppu põllule, kus töötas Mut, ja ootas kannatlikult, kuni Mut oli tööga valmis. Friede valis kojuminekuks pika tee ja Mut järgnes talle küsimata.

Ta astus langetatud peaga ja Friede silmad rippusid ta küljes.

„Mut,“ algas ta paluvalt, „miks ei usalda sa mind?“

„Kas mul ei ole usaldust, väike õde?“

„Ei, Mut — mitte küllalt. Vaata, ma tean, mis sa vajad, ja ma tean, miks sa sulasega tõreled või haige looma pärast muretsed. Kuid see ei vaeva mind. Sest kui Niklas end purju joob, ei tarvitse sa veel silmi maas hoida ning sa ei põleta öödeviisi tuld kambris hobuse pärast, kes jala nikastanud...“

„Kas ütleksid seda ka oma isale, Friede!“ küsis Mut vaikse naeratusega.

Friede vaatas talle süütult ja imestunult näkku.

„Mut, see on hoopis teine asi. See on isa sulane ja isa hobune.“

„Vaata, väike õde,“ ütles Mut ja langes tas pea, „sellega ütlesid kõik. See on tema sulane ja tema hobune. See on tema põld, kus külvan ja lõikus kuulub talle, see on tema katus mille all elan, tema rikkus, mille jaoks töötan, kõik, mis läbi mu käte läheb, on tema oma.“

„Kas oled kade mu isale?“ küsis Friede Dorp kurvalt.

„Ei, väike õde. Mitte sugugi. Kui mul oleks veel majake, kus elasin lapsena — ma ei heidaks pilkugi su isa rikkuse poole. Kuid isegi see majake puudub mul. Selles seisab asi, Friede! See närib minus! Mul ei ole kodu! Mul ei ole maad, kus võiksin külvata ja lõigata enesele, mida tohiksin kaitsta oma noore jõuga, mille eest tohiksin hoolt kanda nagu su isa hoolitseb oma talu eest. Mis olen ma talle? Üks sulaseid. Kuid mulle ei maksa ta laupäeval palka ja mind ei kihuta ta laupäeval minema. Kui mu ema saab perenaiseks — siiski olen mina siin talus võõras ja jään selleks.“

„Tean nüüd, Mut,“ ütles tütarlaps aegla-

selt ja tõstis pisaratest tumestatud pilgu.

„Sa tahad meilt ära minna?“

„Jah, Friede,“ vastas Mut. Ja kui ta teda siia maani ei oleks armastanud — nüüd oleks ta teda armastanud selle vaikse vapruse pärast, kuidas tütarlaps selle mõtte väljendas.

„Kuhu sa lähed?“

„Kaugele, Friede — sinust . . . väga kaugele!“

Friede teadis nüüd kõik.

„Mut!“ kogeles ta ja pani käed rinnale kokku, „sa tahad minna Aafrikasse . . . hirmsale, kaugele maale, kust tulid?“

„Kust tulin, Friede, ja kuhu mind kisub igatsus . . . See maa on kauge ja hirmus ja lage — kuid ta on mu kodumaa. On minu maa. Tahan teda tagasi võita.“

Ta hoidis värisevat, nuuksuvat tütarlast käte vahel, surus ta pea oma rinnale ja vahtis kuumade silmadega kustuvasse õhtusse.

„Friede, Friede, mu väike õde — kas sa ei tunne, et pean oma kodumaale minema?“

Friede tõstis pea ja vaatas Mutile näkku.

„Ja,“ ütles ta. Ta oli selge ja rahulik.

Mut pani käe ta pahemale õlale ja nad sammusid ühes taktis. Niiske mulla lõhn saatis neid. Vaikselt ja mõtetes läksid nad koju.

Seal kõlas kaugelt hele sarvehääl läbi puhta, rahuliku õhu.

Mõlemad noored inimlapsed seisatusid ja kuulatasid pingutult.

Maanteel, mis viis linna poole, kajas värske, mitmehääleline laul ja marsisamm.

„Sõdurid!“ ütles Friede ja vaatas Mut Hollanderile näkku.

See noogutas.

Nad mõistsid üksteist.

22.

Alamohvitser Gädicke oli juba nii mõnegi jändriku puu sirgeks painutanud. Kuid Mut Hollanderiga ta hakkama ei saanud.

Teenistusaja esimesed neli nädalat veetis suuremalt jaolt arestis ja kui kõik korra järele oleks läinud, oleks ta igapäev seal istuma pidanud ja alamohvitser Gädicke ei oleks teda vabastanud. Tal oli alati rahustav tunne, kui Mut Hollander istus arestis. Kuid see tunne ei pidanud kestma. Sest kõrgemad võimud olid arvamisel, et arestimaja ei olnud kohane asutus tubli meeskonna koolitamiseks, ning kompanii pidi viisi leidma, kuidas selle iseäraliku nekrutiga läbi saada. (Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Gonella ja kalad.

Samale Gonellale pani teener ühel õhtusöögil ette kõige vähemad kalad. Gonella võitis ühe neist, hoidis kõrva juures ja asetas selle siis taldrekule tagasi. Nii tegi ta järjest kõigi kaladega, kuulatas, näis nendega tasakesi rääkivat ja asetas nad siis jälle peitunult taldrekule.

Hertsog silmitses ta teguviisi imestad ja küsis Gonellalt, mis ta kõned kaladega tähendavad.

„Ah,“ vastas Gonella laisalt, „küsisin neilt väikeselt, kas nad mulle ei võiks õelda, kus kohas minu vend Hispaaniasse sõites uppus. Nemad vastasid, nad ei olla olnud siis veel sündinud — mina pöörgu nende suuremate vendade poole, kes seal laua teises otsas seisavad, need teadvat seda täpselt.“

*

„Kas võin teile midagi usa'dada!“

„Palun, ma vaikin kui haud.“

„Noh, hea küll. Vajan tungivalt sada krooni.“

„Siin mu käsi. Jääb nii, nagu ei oleks ma midagi kuulnud!“

*

Prantsuse kuningas Louis XIV. kavatses kord kardinal Mazarini seltsis töötada. Aga kui see saabus, lasti kuningas temale õelda, ta ei võivat teda vastu võtta, sest tal olla peavalu.

Kardinal jäi rahule ja tuli järgmisel päeval uuesti.

„Ja teie peavalu, sire?“ küsis ta kuningalt.

„See kadus.“ vastas kuningas.

Kardinal aga naeratas ja ütles:

„Tõesti, mina nägin ta minekut; ta oli blond ja kandis sinist kleiti.“

*

„Tahaksin teilt nüüd lõpuks küsida, härra Olion, millal te mulle oma võla tasute?“

„Hm, väga kahju, härra Surion, aga vastuse pean teile ka võlgu jääma.“

*

Kunstia vastaja Karl Scheffler külastas üht ekspresionistlikku näitust. Pildi nr. 289. ette jäi ta pead noogutades seisma. Sest võimatu oli aru saada, mida see pilt õieti tahtis kujutada. Ta vaatas lõpuks nimekirjast järele ja leidis nr. 289 juures nime „Viinamägi.“

„Viinamägi!?!“ hüüdis Scheffler. „Nüüd ei tea ma veel õieti mitte: on see maastik või — portree?“

*

„Keda seal oleval opereeritakse?“

„Meest, kes golfipalli kõhtu neelas.“

„Ja kes on see härra, kes ootetoas nii kannatlikult ootab?“

„Shottlane, kellele see pall kuulub.“

Isa ja poeg.

„Mu poeg, võin sulle ütelda, kord saad sa röömus-tama, et oled õppinud geograafiat ja ajalugu.“

„Visistst,“ vastas poeg, „niipea kui hakkab Gutmanni ristsõnademõistatust lahendama.“

Kunstiarmastaja.

Keegi kunstiarmastaja oli maalrilt tellinud oma kogu jaoks maali, millel pidi näha olema ka kirik. Maaler, kes inimlist kuju ei osanud maalida, oli pildi maalinud inimesteta. Kunstiarmastaja, kellele ta pilti pärast valmisaamist näitas, oli vaimustatud, kuid ütles:

„Meister, teie olete pildile j unustanud maalimast inimesed.“

„Mu härra,“ vastas maaler kirikule osutades, „inimesed viibivad parajasti kirikus.“

„Väga hea, siis ma ootan pildi ostmisega seni, kui inimesed kirikust väljuvad.“

Õnnetu.

„Oh, ma olen nii õnnetu, Erna. Minu mees on juba kogu õhtu väljas ja ma ei tea, kus ta võiks olla.“

„Ole ometi rõõmus, Rifa. Vististi oleksid sa veel õnnetum, kui teaksid, kus ta viibib.“

*

Su pea ümber sãras nõgu nimbus, kui armastus mu südamesse imbus; kui aga aastad läksid, olin kimbus: su pea ümber kadus iga nimbus, ja äripãev mu südamesse imbus.

Muudatus.

„Kas võid mulle õelda, mis vahe on endise ja praeguse aja noore neiu vahel?“

„Ei tea.“

„Noh, varem punastas ta, kui häbenes, ja nüüd häbeneb ta kui punastab.“

Ei tahtnud!

„Kas sa siis Ellaga enam pole kihlatud?“

„Ei, ta ei tahtnud mind!“

„Ime küll! Kas sa temale siis oma rikkast onust midagi ei jutustanud?“

„Jutustasin — paraku — ja nüüd saab last minu onunaine!“

Kui külalised on.

Isa: „Anni, kas ei võiks sa meile nüüd midagi laulda?“

Anni: „Aga, isa, kell on juba kaksteisikümmend!“

Isa: „Just sellepärast. Tahaksin kord juba minna magama, aga ei või oma külalisi ometi lihtsalt välja visata!“

*

Majaproua: „Minna, mina teie asemel küll ei kiitnitsiks nii väga abiellumisega. Abielud ei ole igakord mitte õnnelikud.“

Minna: „Seda ma tean, proua, aga vaadake, võib ju olla, et minul on enam õnne kui teil!“

„ROMAAN”

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjandikelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkköites: Kõitmata:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
”	1923 a.	” 9.—	” 7.—
”	1924 a.	” 9.50	” 7.50
”	1925 a.	” 9.50	” 7.50
”	1926 a.	” 9.50	” 7.50
”	1927 a.	” 9.50	” 7.50
”	1928 a.	” 9.50	” 7.50
”	1929 a.	” 9.50	” 7.50
”	1930 a.	” 9.50	” 7.50
”	1-31 a.	” 9.50	” 7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

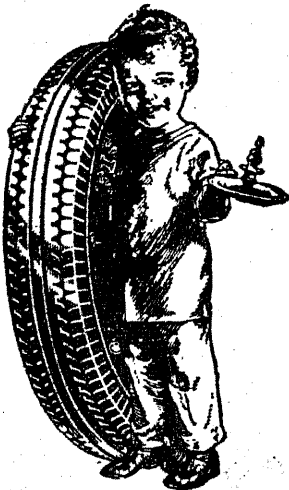
Kus neid pole — tellige otse talitusest,

Tallinnas, Vene tän. 13,

Telefon 437-18,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

Maailmakuulsad autokummid

Time To Re-tire
GET A FISK!
TRADE MARK REG. U.S. PAT. OFF.

FISK

Suur kilomeetrite arv,
põrutuseta ja libise-
miskartuseta sõit, mi-
da võimaldab eriline

Air-Flight

(õhulsõit)

ehitusviis.

FISK-KUMMIDE PEAESINDUS

TALLINN, Vene t. Nr. 13.

Telefon 437-18.

Ainult „ROMAAN“

pakub Eesti lugejale tõesti põnevat ja huvitavat, kuid seejuures alati kõrgeväärtuslikku lugemismaterjali — kõige rahvusvahelisemas ja mitmekesisemas valikus.

Ainult „ROMAAN“

on pikapeale vallutanud kõik seltskonnakihid ja teinud neist ustavad lugejad oma heas valikus ja kõrge tasapinnaga toimetatud järjekindlalt 2 korda kuus ilmuvatele numbritele.

Ainult „ROMAAN“

annab odava hinna eest (40 senti number) romaane, novelle, jutustisi ning luulet ja rohkesti pilte päevasündmusist, loodusest ja kunstist, sest

**ainult „ROMAAN“ toetab
kogu Eesti lugev rahvas.**